

บทที่ 15
การปกครองประเทศไทย
(The Administration of Thailand)

วัตถุประสงค์

เมื่อนักศึกษาได้ศึกษาและอ่านบทที่ 15 นี้แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบาย และตอบคำถามที่เกี่ยวกับเนื้อหาต่อไปนี้ได้ถูกต้อง

1. อธิบายหลักการบริหารราชการแผ่นดินไทยได้
2. อธิบายความหมาย "รูปแบบการปกครองประเทศไทย มีฐานะเป็นรัฐเดี่ยว" ได้
3. อธิบายถึงความแตกต่างของระบอบบริหารราชการส่วนกลาง ระบอบบริหารราชการส่วนภูมิภาค และระบอบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นได้
4. อธิบายความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่นได้
5. อธิบายถึงการจัดตั้งองค์การเทศบาลแต่ละประเภทได้
6. อธิบายถึง "หน้าที่ที่ต้องทำ" และ "หน้าที่ที่อาจจัดทำ" ของเทศบาลแต่ละประเภทได้ ว่ามีความสำคัญและสัมพันธ์กับงบประมาณและนโยบายของเทศบาลแต่ละประเภทได้
7. วิเคราะห์ถึงสาเหตุและผลที่จำเป็นต้องมีการจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น ในรูปของสุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลได้
8. วิเคราะห์และวิจารณ์ประโยชน์ และผลเสียของการจัดให้มีการปกครองแบบพิเศษ ในรูปของกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาได้
9. อธิบายศัพท์ได้อ่างน้อย 10 ศัพท์

บทนำ : การบริหารราชการแผ่นดินไทย

ตามคำบรรยายในบทที่ 12 นักศึกษาคงจะมีความเข้าใจว่า รูปแบบการปกครองประเทศไทย ถือเป็น "รัฐเดี่ยว" (Unitary State) คือประเทศไทยทั้งประเทศเป็นเขตการปกครองที่มีอำนาจอธิปไตยเพียงเขตเดียวเป็นเอกภาพมีรัฐธรรมนูญฉบับเดียวในการปกครองประเทศซึ่งผิดกับประเทศที่มีรูปแบบการปกครองแบบรัฐรวม (Federal States) เช่นประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งแบ่งประเทศออกเป็น 50 มลรัฐ ซึ่งแต่ละรัฐจะมีรัฐธรรมนูญของตน และมีรัฐธรรมนูญของรัฐบาลกลางอีกหนึ่งฉบับในการปกครองประเทศ

หลักทั่วไปในการจัดการบริหารประเทศที่ใช้อยู่ในประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทย มีหลักสำคัญอยู่ 3 ประการ กล่าวคือ

1. การรวมอำนาจในการปกครอง (Centralization)
2. การแบ่งอำนาจในการปกครอง (Deconcentration)
3. การกระจายอำนาจปกครอง (Decentralization)

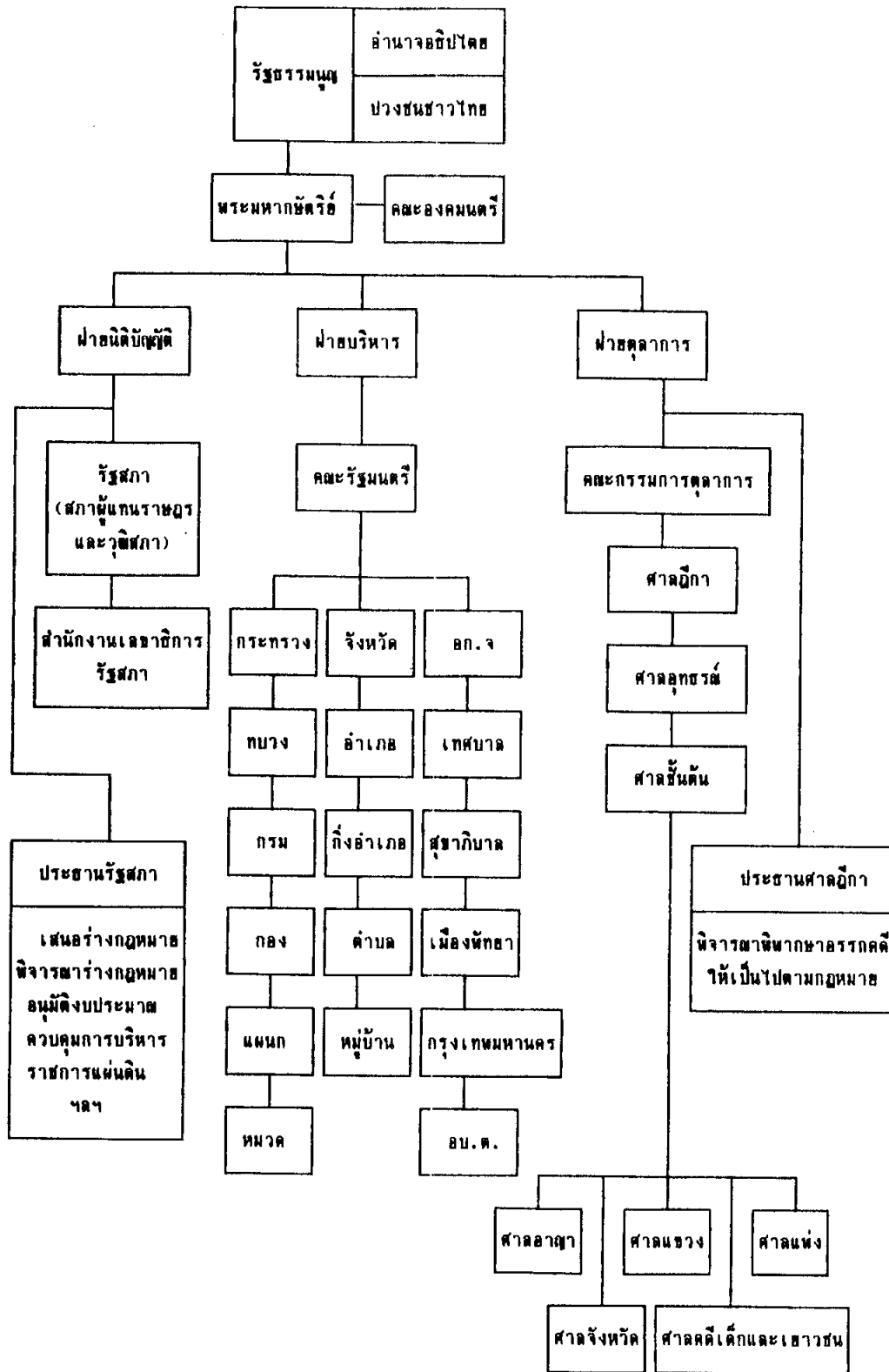
การบริหารประเทศแบบรวมอำนาจนั้น รัฐบาลกลางจะเป็นผู้ดำเนินการ จัดเป็นการบริหารส่วนกลาง ซึ่งประกอบด้วยกระทรวงทบวงกรมสำคัญๆ ต่างๆ และพนักงานเจ้าหน้าที่ของราชการบริหารส่วนกลาง ซึ่งมีการบังคับบัญชาตามลำดับทำการบริหารประเทศตลอดทั้งอาณาเขตของรัฐ

ในการแบ่งอำนาจนั้น ยังถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการรวมอำนาจ แต่รัฐบาลกลางแบ่งอำนาจบางส่วนให้จังหวัด และอำเภอทำหน้าที่บริหารงานแทนรัฐบาลกลาง ซึ่งรัฐบาลกลางสามารถจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงอำนาจที่มอบให้เมื่อใดก็ได้ การมอบอำนาจนี้ให้แก่ราชการบริหารส่วนภูมิภาคคือ จังหวัดและอำเภอต่างๆ

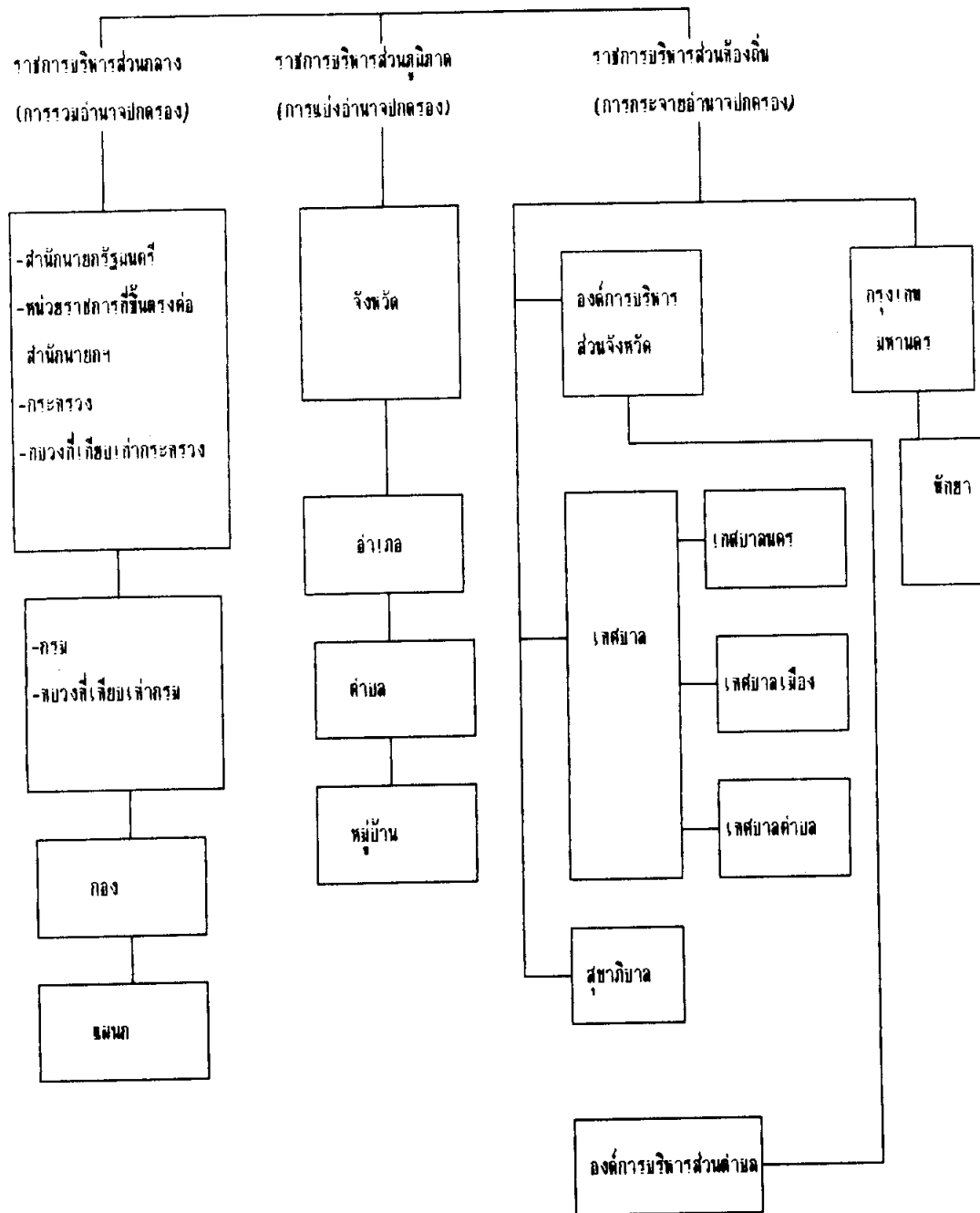
ส่วนหลักการกระจายอำนาจ หมายถึงรัฐบาลกลางมอบอำนาจวินิจฉัยดำเนินการให้แก่ท้องถิ่นไปจัดทำภายใต้ขอบเขตแห่งกฎหมาย

การจัดระเบียบราชการบริหารของประเทศต่างๆ ส่อมจะใช้ทั้งหลักการรวมอำนาจ และการกระจายอำนาจประกอบกัน เพราะหลักทั้งสองประการนั้นส่อมใช้ผสมกันได้ ทั้งนี้เนื่องจากหลักการรวมอำนาจก็ดี การกระจายอำนาจก็ดี ส่อมมีส่วนเกี่ยวข้อง แต่เราจะใช้หลักรวมอำนาจหรือการกระจายอำนาจอย่างเดี๋ยวนั้นอย่างเคร่งครัด ส่อมจะไม่เกิดผลดีในการบริหารประเทศ ซึ่งในอดีตประเทศไทยได้ใช้การปกครองระบบรวมอำนาจมาเป็นเวลานาน แต่การจัดระเบียบราชการบริหารระบบกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น โดยไม่มีการรวมอำนาจไว้ในส่วนกลาง หรือโดยไม่มี

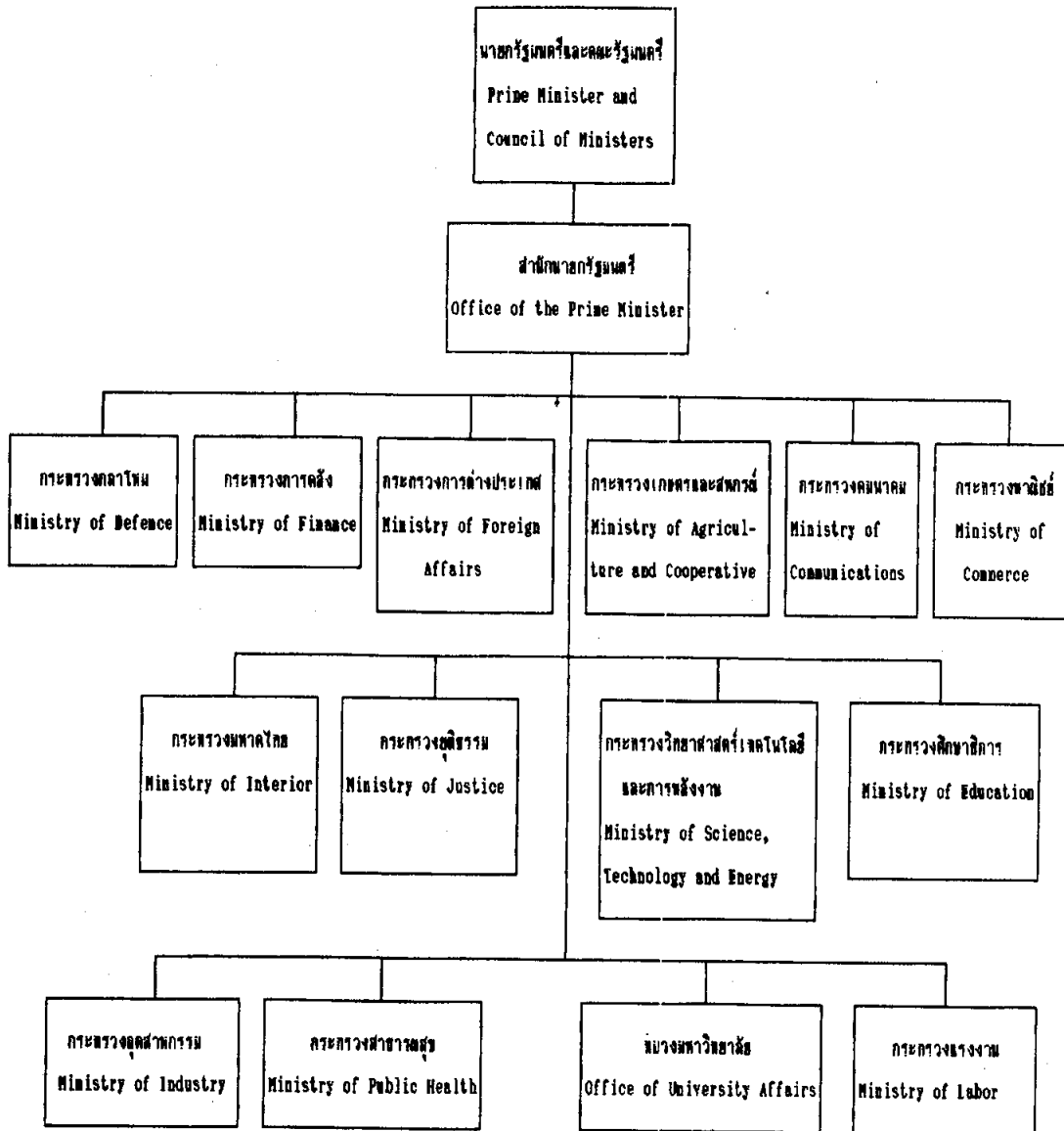
รูปที่ 15.1 : แผนภูมิการจัดการปกครองของประเทศไทย

รูป 15.2 : แผนภูมิแสดงหลักการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยในปัจจุบัน

แผนผังส่วนราชการของรัฐบาลไทย
 (The Organizations of the Government of Thailand)

รูปที่ 15.3 : แผนผังส่วนราชการของรัฐบาลไทย

ราชการบริหารส่วนกลางจะกระทำไม่ได้ในประเทศแบบรัฐเดี่ยว เพราะย่อมเป็นการทำลายเอกภาพของรัฐ ถ้าไม่มีราชการบริหารส่วนกลางสำหรับประสานกิจการระหว่างท้องถิ่น และคลอบคลึงรักษาประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติแล้ว แต่ละท้องถิ่นย่อมจะถือเอาประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติได้ และในการที่รัฐบาลกลางให้มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นนั้น เสมือนหนึ่งเป็นการหล่อนคลายอำนาจของราชการบริหารส่วนกลาง มิให้อำนาจปกครองรวมอยู่ที่รัฐบาลเดียว และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสร่วมในการวางนโยบายและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดบริการสาธารณะด้วย

ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินแห่งราชอาณาจักรไทยแบ่งออกได้ 3 ส่วน คือ

1. ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง
2. ระเบียบบริหารส่วนภูมิภาค
3. ระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง

คือ การปกครองที่รัฐบาลกลางเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง โดยจัดตั้งกระทรวงทบวงกรมขึ้นบริหารราชการตามกฎหมาย มีศูนย์รวมอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีสาขาอยู่ต่างจังหวัดด้วย การจัดระเบียบบริหารส่วนกลาง มีดังนี้ (ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2515)

1. สำนักนายกรัฐมนตรี
2. กระทรวง หรือทบวง
3. กรมหรือทบวงการเมืองที่มีฐานะเทียบกรม ซึ่งสังกัดหรือไม่สังกัด

สำนักนายกรัฐมนตรี หรือกระทรวง

4. กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเป็นกรม ซึ่งสังกัดหรือไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง

ส่วนราชการตามข้อ 1, 2, 3 และ 4 มีฐานะเป็นนิติบุคคล

1. สำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักนายกรัฐมนตรีมีฐานะเป็นกระทรวง การจัดตั้งหรือยุบสำนักนายกรัฐมนตรีต้องทำเป็นพระราชบัญญัติเหมือนอย่างกระทรวง แต่การแบ่งส่วนราชการภายในกรม หรือส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมให้ทำเป็นพระราชกฤษฎีกา

ส่วนราชการในสังกัดของสำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักนายกรัฐมนตรีมีส่วนราชการดังต่อไปนี้ (ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ข้อ 4 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515 (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2522)

1. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
2. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
3. สำนักงบประมาณ
4. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ
5. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
6. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
7. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ
ในวงราชการ
8. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
9. สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
10. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
11. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
12. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
13. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ
14. สำนักงานสถิติแห่งชาติ
15. กรมประชาสัมพันธ์
16. กรมประมวลข่าวกลาง
17. กรมวิเทศสหการ

สำนักนายกรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี กิจการเกี่ยวกับการทำงานงบประมาณแผ่นดินและราชการอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักนายกรัฐมนตรี หรือส่วนราชการที่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี หรือ ราชการอื่นๆ ซึ่งมิได้อาศัยอำนาจและหน้าที่ของกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งโดยเฉพาะ

อำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี

อาจแยกอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี ออกได้เป็น 2 ฐานะคือ

1. เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักนายกรัฐมนตรีโดยตรง
2. อำนาจหน้าที่ในฐานะที่เป็นหัวหน้ารัฐบาล กล่าวคือ
 - 1) กำกับการบริหารราชการโดยทั่วไป ทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ที่จะสั่งที่จะยับยั้ง การปฏิบัติราชการใดๆ ที่ไม่ขัดต่อนโยบายหรือมติของคณะรัฐมนตรี ตลอดจนการที่จะสั่งสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น
 - 2) มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรีกำกับการบริหารราชการของกระทรวงหนึ่ง หรือหลายกระทรวง
 - 3) บังคับบัญชาข้าราชการฝ่ายบริหารทุกตำแหน่ง ซึ่งสังกัดกระทรวง ทบวง และส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเป็นกรม
 - 4) สั่งให้ข้าราชการ ซึ่งสังกัดกระทรวงทบวงกรมใด มาสำรองราชการสำนักนายกรัฐมนตรี โดยจะให้ขาดจากอัตราเงินเดือนทางสังกัดเดิมหรือไม่ก็ได้
 - 5) แต่งตั้งข้าราชการซึ่งสังกัดกระทรวงทบวงกรมใด ไปดำรงตำแหน่งอีกกระทรวงทบวงกรมหนึ่ง โดยได้รับเงินเดือนตามที่สังกัดเดิม แต่ถ้าเป็นตำแหน่งตั้งแต่อธิบดีหรือเทียบเท่าขึ้นไป ต้องได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี
 - 6) แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานที่ปรึกษา หรือคณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี หรือตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติราชการใดๆ
 - 7) แต่งตั้งข้าราชการการเมืองให้ปฏิบัติราชการในสำนักนายกรัฐมนตรี
 - 8) ดำเนินการอื่นๆ ในการปฏิบัติตามนโยบาย

ตามอำนาจนายกรัฐมนตรี ในฐานะผู้รับผิดชอบราชการ สำนักนายกรัฐมนตรีและในฐานะที่เป็นหัวหน้ารัฐบาล จะเห็นว่านายกรัฐมนตรี

- 1) มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการใดทุกกระทรวงทบวงกรม แม้ว่าจะมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบอยู่ชั้นหนึ่งแล้วก็ตาม
- 2) มีอำนาจในการลงโทษข้าราชการพลเรือน ผู้มีหน้าที่บริหารราชการทางวินัยได้ตั้งแต่ปลัดกระทรวงตลอดจนถึงเสมียนพนักงาน

ระเบียนบริหารราชการส่วนภูมิภาค

เป็นการปกครองโดยรัฐบาลกลางแบ่งอำนาจการปกครองไปในส่วนภูมิภาค ไม่ใช่กระจายอำนาจ และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่จากกระทรวงทบวงกรมต่างๆ เป็นผู้แทนไปประจำในท้องถิ่นภูมิภาค เพื่อบริหารราชการส่วนภูมิภาค ภายใต้การบังคับบัญชาของการบริหารราชการส่วนกลาง โดยมีการติดต่ออย่างใกล้ชิด แต่เจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้แทนเหล่านั้นไม่ได้ดำเนินการปกครองโดยอิสระที่เด็ดขาด เหตุที่ระเบียนบริหารราชการส่วนกลางและราชการบริหารส่วนภูมิภาคเป็นการปกครองแบบรวมอำนาจ ซึ่งเพียงแต่ได้จัดระเบียบบริหารออกเป็นในรูปของจังหวัดและอำเภอ

ลักษณะทั่วไปของราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีดังนี้

1. เป็นการแบ่งอำนาจจากการปกครองส่วนกลางให้แก่ผู้แทนบริหารราชการส่วนกลางซึ่งประจำอยู่ในส่วนภูมิภาค แต่มิใช่เป็นการกระจายอำนาจการปกครอง
2. เจ้าหน้าที่ในส่วนภูมิภาคยังอยู่ใต้บังคับบัญชาของส่วนกลาง โดยเฉพาะในเรื่องการแต่งตั้ง ถอดถอน มีวินัยเป็นเครื่องบังคับ และมีผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในราชการที่ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติไปตามคำสั่งของตนทุกประการ
3. ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ได้รับมอบอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการเฉพาะบางเรื่องบางประการเท่านั้น ราชการบริหารส่วนกลางย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำวินิจฉัยสั่งการของส่วนภูมิภาคได้ คือผู้มีอำนาจสั่งการขั้นสุดท้ายนั้น ต้องเป็นผู้แทนของราชการบริหารส่วนกลางโดยตรง

ประโยชน์ของการแบ่งอำนาจให้ส่วนภูมิภาค มีดังนี้คือ

1. เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่หลักการกระจายอำนาจเพราะเจ้าหน้าที่ที่ออกไปประจำในส่วนภูมิภาค ย่อมมีจิตใจผูกพันกับท้องถิ่นภูมิภาคที่ตนออกไปปฏิบัติงาน มีการรักษาผลประโยชน์ของท้องถิ่น ย่อมเกิดความคุ้นเคยในการปกครองตนเอง
2. ทำให้งานที่ต้องปฏิบัติได้ผลรวดเร็วขึ้น โดยเฉพาะอำนาจที่ส่วนภูมิภาคได้รับแบ่งอำนาจมาวินิจฉัยสั่งการได้เอง ไม่ต้องเสนอเรื่องต่อส่วนกลาง ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระไป
3. เป็นประโยชน์สำหรับประเทศที่ราษฎรยังห่อนความรู้ในการปกครอง กล่าวคือประเทศที่ประชาชนยังไม่สามารถปกครองตนเองได้ ถ้ามอบอำนาจให้ปกครองตนเอง อาจเกิดผลร้ายมากกว่าผลดีต่อประเทศชาติ เพราะการปกครองย่อมต้องมีหลักทางศาสตร์และศิลปะในทางปฏิบัติ และเจ้าหน้าที่ส่วนภูมิภาคจะเป็นตัวอย่างในการปกครองตนเอง และเหมาะในการคิดแปลง

ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองมากขึ้นตามลำดับ เช่น การปกครองแบบสหภาพ ซึ่งเป็นการปกครองแบบผสม โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานร่วมกับราชการ

อย่างไรก็ตาม การแบ่งอำนาจให้แก่ส่วนภูมิภาคดังกล่าว ก็ยังไม่อาจสนองความต้องการตามความจำเป็นให้แก่แต่ละท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึงและถูกต้องได้ ทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นมีปัญหาที่ต้องให้บริการต่างๆ กัน นอกจากนี้ ท้องถิ่นที่ประชาชนมีการศึกษาดี มีความรู้ในการปกครอง และท้องถิ่นนั้นมีความเจริญในด้านเศรษฐกิจก็อาจจะจัดเก็บรายได้มาใช้สอย เพื่อจัดบริการแก่ตนเองได้ก็อาจจะจัดทำบริการแก่ตนเอง

ระบอบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

ระบอบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น หรือการปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่เหมือนกันและแตกต่างกันบ้าง โดยสรุปการปกครองท้องถิ่นมีความหมายดังนี้ กล่าวคือ หมายถึงการปกครองตนเองของท้องถิ่น (Local Self-Government) เป็นรัฐบาลระดับล่างสุดหรือระดับฐาน (Bottom Government) ของสถาบันการปกครอง ซึ่งเป็นรูปวิสามนิต โดยมีรัฐบาลกลางเป็นรัฐบาลระดับสูงสุด (Top Government) ส่วนรัฐบาลระดับกลาง (Intermediate Government) ได้แก่ รัฐบาลมลรัฐ (states) ภูมิภาค (regions) และจังหวัด (provinces) เป็นการบริหารกิจการสาธารณะของท้องถิ่น โดยมีองค์การซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของราษฎรในท้องถิ่นนั้น เป็นผู้รับผิดชอบโดยอิสระภายใต้การควบคุมดูแลจากรัฐบาลกลาง

การปกครองประเทศนั้น จะแบ่งการปกครองออกเป็นเพียงส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเท่านั้นย่อมไม่เพียงพอ เพราะส่วนภูมิภาคจะปฏิบัติตามนโยบายและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมาเท่านั้น บางครั้งอาจไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นบางแห่งเพราะสภาพท้องถิ่นแต่ละแห่งซึ่งอยู่ห่างไกลกันออกไป ย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อคำนึงถึงหลักการข้อนี้แล้ว จึงมีหลักการกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้แก่ส่วนท้องถิ่น โดยมีอำนาจอิสระบางประการจะตัดสินใจในการบริหารกิจการให้ท้องถิ่นของตนเอง

ดังนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นเสมือนห้องทดลองหรือโรงเรียนขั้นต้นที่จะสอนเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน และการปกครองท้องถิ่นจะมีความสำคัญเพิ่มขึ้นไปตามลำดับราชการบริหารส่วนท้องถิ่นนั้นมีระดับหรือหน่วยเพิ่มขึ้นในรูปแบบต่างๆ ความจำเป็นในการที่จะต้องมีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นนั้น พอจะสรุปได้ 2 ประการ คือ เกิดขึ้นจากเหตุผลในทางการเมือง และเกิดขึ้นจากความจำเป็นในการบริหารราชการแผ่นดิน

1. เกิดขึ้นจากเหตุผลในทางการเมือง

เหตุผลในทางการเมืองที่จัดให้มีการปกครองท้องถิ่นนั้น เพราะมีหลักอยู่ที่ว่า การปกครองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็นที่ยอมรับกันว่า ต้องเป็นวิธีที่ให้ราษฎรนั้นได้ปกครองตนเอง การที่ยอมให้ราษฎรปกครองตนเองย่อมเป็นการสนับสนุนตามระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ก็จะต้องให้ราษฎรปกครองตนเองและบำรุงตนเองด้วย ความหมายของการให้ราษฎรปกครองตนเอง ก็คือ ให้มีรัฐบาลในรูปประชาธิปไตย ส่วนความหมายของการให้ราษฎรบำรุงตนเอง หมายถึงให้หน่วยการปกครองแต่ละท้องถิ่นได้ทำนุบำรุงตนเอง หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ให้มีรูปเทศบาล ทั่วๆ แห่งที่มีความเจริญพอสมควรซึ่งจะเรียกว่าเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ดังตัวอย่างการปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศต่างๆ (ดูบทที่ 12) ซึ่งมีรูปแบบรัฐบาลเหมือนอย่างประเทศไทย คือมีสภาผู้แทนที่เลือกตั้งมาจากราษฎร และมีคณะรัฐมนตรีรับผิดชอบต่อสภา นั่นคือ ฝ่ายบริหารต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรและรับผิดชอบต่อประชาชนด้วย นอกจากนี้หน่วยการปกครองในระดับที่สองของประเทศต่างๆ ในโลกก็เทียบกับอำเภอของไทย แต่การปกครองของประเทศเหล่านั้นในระดับนี้อาจจะแตกต่างกับของไทย กล่าวคือในระดับผู้มีอำนาจสูงสุดในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นประเทศไทย จะมีตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลกลางออกไปบริหารงานตามหัวเมืองต่างๆ แต่ในการปกครองส่วนท้องถิ่นของต่างประเทศเหล่านั้น จะมีการเลือกตั้งฝ่ายบริหาร เลือกตั้งสมาชิกสภา และฝ่ายบริหารต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อสภา เพราะฉะนั้นเราจึงกล่าวได้ว่า การจัดการปกครองท้องถิ่นด้วยเหตุผลในทางการเมืองนั้นคือ การให้หน่วยปกครองย่อยๆ คือจังหวัดและอำเภอ ได้มีรูปเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย

2. เกิดขึ้นจากความจำเป็นในการบริหารราชการแผ่นดิน

ประเทศไทยจัดเป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่ และปัจจุบันนี้มีประชากรประมาณ 56.3 ล้านคน (พ.ศ. 2535) ถ้าจะมีการบริหารราชการจากส่วนกลางโดยตรงจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงไปยังทุกจังหวัด ทุกอำเภอที่ชาวอาณาจักร เราจะถือได้หรือว่าการปกครองเช่นนั้นเป็นการถูกต้อง หรือว่าเป็นการปกครองที่จะทำให้บังเกิดผล ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องการปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนหลักการสำคัญในการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย ได้มีหลักการ ดังนี้คือ

- 2.1. จะต้องมั่งบประมาณของตนเอง
- 2.2. จะต้องมิอิสระจากการควบคุมของราชการส่วนกลางบางประการ
- 2.3. จะต้องให้ราษฎรในท้องถิ่นนั้นมีส่วนในการปกครอง

ลักษณะสำคัญของกาารปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามที่บรรยายมาแล้วข้างต้น อาจจะแยกให้เห็นลักษณะต่างๆ ซึ่งถือเป็นหลักสำคัญของกาารปกครองท้องถิ่นดังนี้

1. การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีองค์การของตนเอง กล่าวคือ จะต้องมีการจัดตั้งองค์การสาธารณะ (Public Organization) ที่จะเป็้องค์การดำเนินการปกครองแยกเป็นอิสระจากรัฐบาลกลาง เพื่อปฏิบัติภารกิจตามที่รัฐมอบอำนาจมาให้ทำตามกฎหมาย ตามความจำเป็น ปกติการปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย เช่น เทศบาล มีสภาเทศบาลเป็้องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ มีคณะกรรมการบริหาร การปกครองส่วนท้องถิ่นบางรูปแบบอาจมีเพียงองค์การเดียว เช่น สุขาภิบาล มีคณะกรรมการสุขาภิบาลทำหน้าที่ทั้งด้านนิติบัญญัติและบริหารด้วย และองค์การดังกล่าวต้องมีฐานะเป็นิติบุคคลเพื่อจะได้มีอิสระและสิทธิต่างๆ ตามกฎหมาย

2. การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีงบประมาณเป็นของตนเอง กล่าวคือ เมื่อท้องถิ่นใดมีความเจริญและมีคุณสมบัติตามกฎหมาย จะได้มีการยกฐานะเป็้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องมีความสามารถจัดหามาและกำหนดการใช้จ่ายได้เอง ตามนโยบายที่ได้กำหนดขึ้นไว้ มิใช่ว่าจะทำอะไรก็ต้องของบประมาณจากส่วนกลาง ดังเช่นจังหวัดและอำเภอซึ่งเป็นการปกครองส่วนภูมิภาค ซึ่งไม่มืงบประมาณเป็นของตนเอง รายได้และภาษีประเภทต่างๆ ที่จังหวัดและอำเภอจัดเก็บได้ จะต้องส่งไปยังส่วนกลางเป็นรายได้ของแผ่นดิน ส่วนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจากรายได้ของตน รวมทั้งต้องจัดให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำของตนเอง ซึ่งจัดหาและจ้างมาโดยเงินรายได้ของท้องถิ่น ไม่ขึ้นต่อการควบคุมโดยตรงจากรัฐบาลกลาง

3. การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ราษฎรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครอง การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็รูปการปกครองที่เกิดจากหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) จากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการและการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นด้วยตนเอง ดังนั้น การให้ราษฎรในท้องถิ่นเลือกผู้แทนแต่ละประเภทเข้ามาเพื่อบริหาร ดังเช่น เจ้าหน้าที่ระดับบริหารชั้นสูง คือสภาท้องถิ่นและหัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่น หรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น และการเลือกตั้งนั้นต้องเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมาย นั่นก็คือประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่จะกระทำโดยทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ อาจมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่บางตำแหน่งก็ได้ เช่นกรณีสุขาภิบาลของไทยมีข้าราชการส่วนอำเภอเป็กรรมการโดยตำแหน่งบางส่วน ซึ่งเจ้าหน้าที่เหล่านั้นอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาจากส่วนกลาง

อันเป็นสาเหตุให้ขาดความอิสระในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

4. การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย หมายความว่า การปฏิบัติหน้าที่ของการปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจเฉพาะตัว (Autonomy) ในการวินิจฉัย และดำเนินภารกิจหน้าที่ต่างๆ ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ โดยไม่ขอคำสั่งหรือคำอนุมัติจากส่วนกลางอย่างใดก็ตาม การใช้อำนาจของท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตที่เหมาะสม ถ้าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจน้อยเกินไป ก็ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นได้ตามเจตนารมณ์ของระบบปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ถ้าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความอิสระและมีอำนาจมากเกินไป โดยไม่มีการกำหนดขอบเขตได้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นก็เปรียบเสมือนรัฐอธิปไตยแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นอันตรายต่อเอกภาพของการปกครองแบบรัฐเดี่ยวเช่นประเทศไทย ดังนั้นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องไม่มีอำนาจเหนือกว่าหรือเท่าเทียมกับรัฐบาลกลางในประเทศที่มีรูปแบบรัฐเดี่ยวหรือรัฐบาลมลรัฐในประเทศที่มีรูปแบบการปกครองแบบสหพันธรัฐ

5. การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองอาณาบริเวณส่วนหนึ่งและชุมชนหนึ่งของประเทศ หมายความว่า เป็นการปกครองชุมชนหนึ่งในพื้นที่ที่กำหนด (Territorial Community) โดยรัฐมอบอำนาจให้ดำเนินกิจการต่างๆ ได้ตามกฎหมาย ซึ่งเป็นกิจการเกี่ยวกับบริการสาธารณะ (Public Services) ให้แก่ท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของประชาชนในชุมชนนั้น โดยมีนโยบายและงบประมาณเป็นเครื่องกำหนด ดังนั้นการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นการปกครองในระดับล่างต่อการปกครองส่วนภูมิภาคและรัฐบาลกลาง

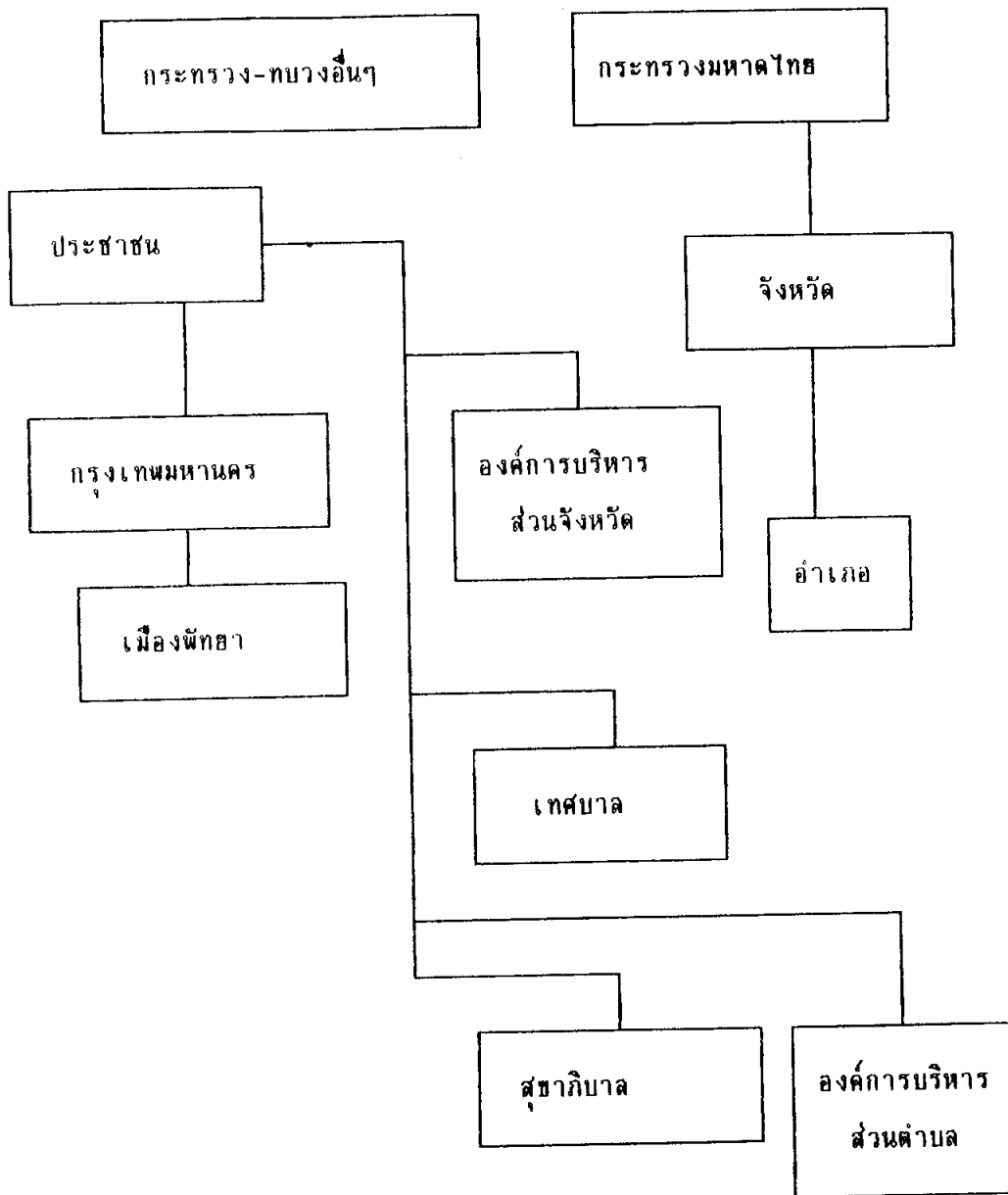
รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัจจุบันราชการบริหารส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย แบ่งออกได้ 6 รูปด้วยกัน ดังต่อไปนี้คือ

1. เทศบาล
2. สุขาภิบาล
3. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
4. เมืองพัทยา
5. กรุงเทพมหานคร
6. องค์การบริหารส่วนตำบล

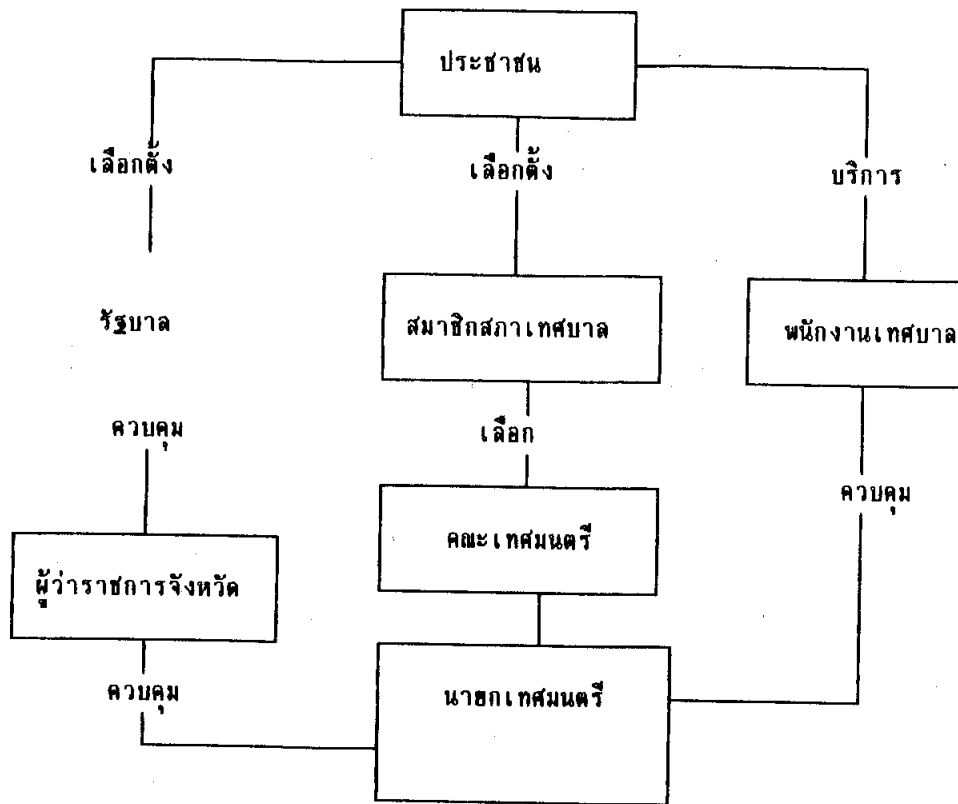
การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 6 รูปแบบนี้ จะแสดงโดยแผนภูมิตามลำดับ

แผนภูมิการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย

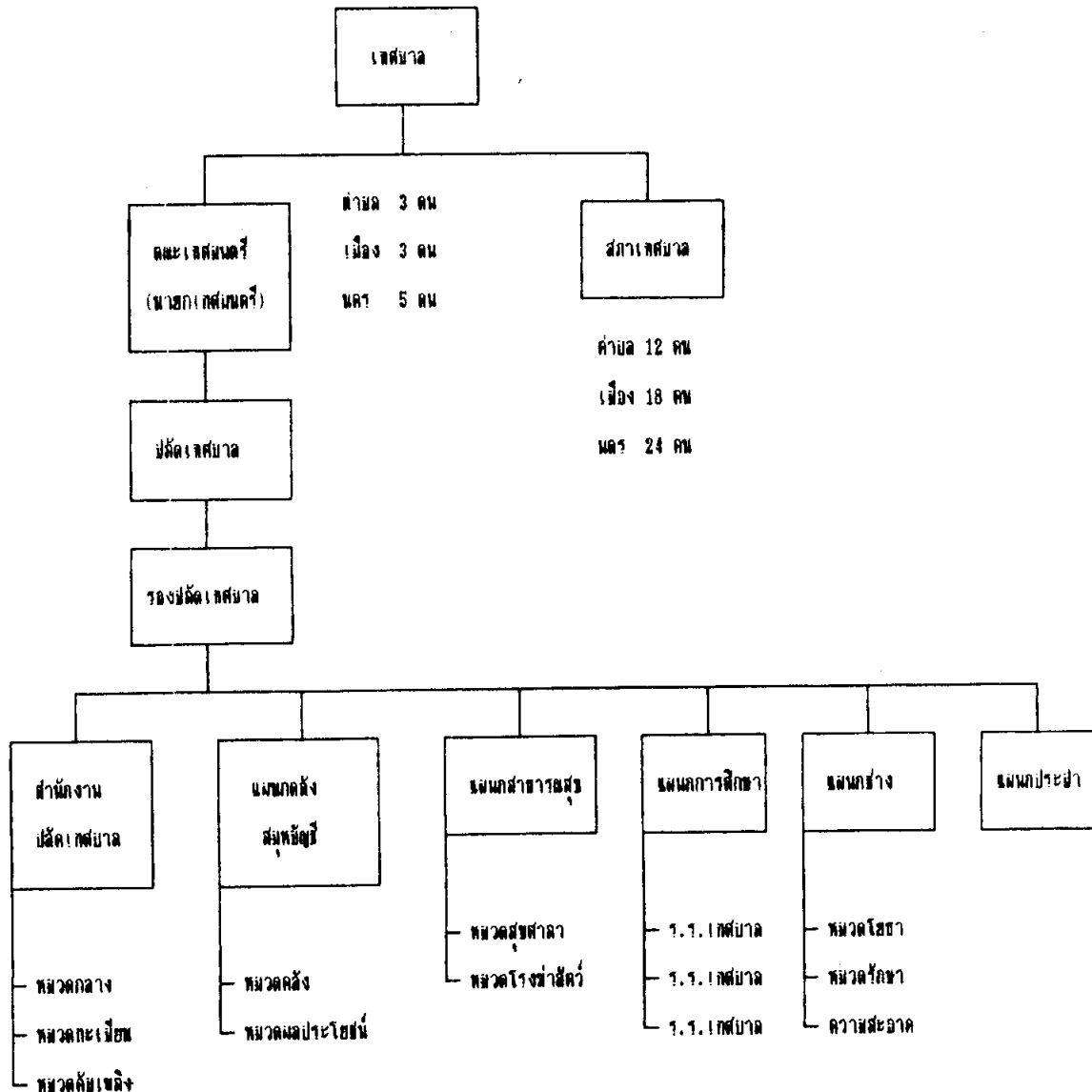

รูปที่ 15.4 : แผนภูมิแสดงการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย

1. เทศบาล

รูปที่ 15.5 : แผนภูมิแสดงการจัดองค์การและการบริหารงานของเทศบาล

รูปที่ 15.6 : แผนภูมิแสดงการจัดองค์การบริหารเทศบาล

เทศบาล เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นที่นิยมกันมากทั้งในยุโรปและแองโกลอเมริกา หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบราชธิปไตยมาเป็นระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้นำระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลมาใช้ เทศบาลมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือมีสภาพเป็นบุคคลตามกฎหมาย ซึ่งอาจมีฐานะเป็นโจทก์หรือจำเลยในคดีความทั้งปวงได้ เหมือนบุคคลธรรมดา การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปเทศบาลนี้ เป็นรูปแบบที่ราษฎรเป็นผู้ดำเนินการ ดังนั้นการบริหารเทศบาลจะได้รับผลตามวัตถุประสงค์ ราษฎรในท้องถิ่นนั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในการปกครองดีพอสมควร และในทำนองเดียวกันท้องถิ่นนั้นต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจดีพอที่จะสามารถหารายได้มาดำเนินการของท้องถิ่นได้

การจัดตั้งเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาลไทย ได้แบ่งเทศบาลออกเป็น 3 ประเภท เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นและชุมชน และการยกฐานะท้องถิ่นขึ้นเป็นเทศบาลนั้น พระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 ซึ่งเป็นกฎหมายปัจจุบัน ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

1. เทศบาลตำบล กฎหมายเทศบาลไม่ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของท้องถิ่นที่จะยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 9 บัญญัติ "เทศบาลตำบล" ได้แก่ท้องถิ่น ซึ่งมีพระราชกฤษฎีกา ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล และให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย"

ดังนั้นท้องถิ่นใดที่จะยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล จึงขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของรัฐบาลว่าท้องถิ่นนั้นมีสภาพเป็นชุมชนขนาดใหญ่และมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจพอสมควร พอที่เทศบาลตำบลจะสามารถจัดเก็บภาษีและหารายได้เพื่อเป็นงบประมาณในการบริหารท้องถิ่นได้

2. เทศบาลเมือง การจัดตั้งเทศบาลเมือง กระทำได้ 2 กรณี คือ

2.1 ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด ท้องถิ่นหรือตัวเมืองซึ่งเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดทุกจังหวัด กฎหมายบังคับให้จัดตั้งเป็นเทศบาลเมืองทุกแห่ง เว้นแต่จะเป็นเทศบาลนครแต่จะตั้งเป็นเทศบาลตำบลไม่ได้ และการจัดตั้งเป็นเทศบาลนั้นได้โดยพระราชกฤษฎีกา

2.2 ท้องถิ่นอื่นๆ ท้องถิ่นอื่นๆ นอกจากท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด แต่จะจัดตั้งเป็นเทศบาลเมืองได้ ท้องถิ่นนั้นจะประกาศจัดตั้ง โดยพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้โดยจะต้องมีลักษณะตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. เป็นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป

2. ชุมชนนั้นมีราษฎรอยู่หนาแน่น เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร
 3. มีราษฎรได้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดไว้สำหรับเทศบาลเมือง
3. เทศบาลนคร ท้องถิ่นใดที่จะยกฐานะเป็นเทศบาลนครได้ จะต้องมีลักษณะตามหลักเกณฑ์ ดังนี้
- 3.1 เป็นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป
 - 3.2 ชุมชนนั้นมีราษฎรอยู่หนาแน่นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3,000 คน ต่อหนึ่งตารางกิโลเมตร
 - 3.3 มีราษฎรได้เพียงพอต่อการที่จะปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดไว้

องค์การเทศบาล

องค์การเทศบาล คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย สภาเทศบาล และ คณะเทศมนตรี (ดูรูปแผนภูมิ 14.9 และ 14.10 ประกอบ)

สภาเทศบาล ประกอบด้วยสมาชิก ซึ่งราษฎรเลือกตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี สมาชิกสภาเทศบาลมีจำนวนแตกต่างกันไปตามประเภทของเทศบาล คือ

- เทศบาลตำบล ประกอบด้วยสมาชิก 12 คน
- เทศบาลเมือง ประกอบด้วยสมาชิก 18 คน
- เทศบาลเมือง ประกอบด้วยสมาชิก 24 คน

การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ปัจจุบันได้แก่ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ. 2482 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2485 พ.ศ. 2496 พ.ศ. 2501 พ.ศ. 2511 พ.ศ. 2517 และ พ.ศ. 2523

โดยปกติถือเขตเทศบาลเป็นเขตเลือกตั้งหนึ่ง แต่ถ้าเทศบาลใดมีจำนวนราษฎรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรเกินกว่า 100,000 คน ให้แบ่งเขตเทศบาลออกเป็นเขตเลือกตั้งเพิ่มขึ้นอีกได้แต่ต้องไม่เกิน 4 เขต แต่จะต้องกำหนดให้แต่ละเขตมีจำนวนราษฎรใกล้เคียงกัน และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลมีจำนวนเท่ากันทุกเขต (พ.ร.บ. การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ. 2482 มาตรา 7 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2501 มาตรา 4)

ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งประธานสภาเทศบาลคนหนึ่ง และรองประธานสภาคนหนึ่ง ตามมติของสภาเทศบาลมีหน้าที่ดำเนินการของสภาเทศบาล ให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับการประชุมสภาเทศบาล

สมาชิกสภาเทศบาลมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี อย่างไรก็ตามสมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลอาจสิ้นสุดลงก่อนหมดวาระได้ เมื่อ

1. สภาเทศบาลถูกยุบ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจยุบสภา เพื่อให้เลือกตั้งสภาใหม่ได้
2. ตาย
3. ลาออก โดยยื่นใบลาออกต่อผู้ว่าราชการจังหวัด
4. ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล
5. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้สอบสวนแล้วสั่งให้ออก เพราะไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลนั้น
6. สภาเทศบาลวินิจฉัยให้ออก เพราะมีความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่เทศบาล มติในข้อนี้ต้องมีคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกที่อยู่ในตำแหน่ง
7. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งให้ออกเพราะมีความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหรือเสื่อมเสียแก่เทศบาล หรือแก่ราชการหรือกระทำการฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือไม่มาประชุมสภาเทศบาล 3 ครั้งติดๆ กัน โดยไม่มีเหตุผลสมควร

อำนาจหน้าที่ของสภาเทศบาล

สภาเทศบาลเป็นองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติของเทศบาล สภาเทศบาลจึงมีอำนาจหน้าที่โดยตรงเคียงกันการใช้อำนาจนิติบัญญัติของท้องถิ่น และควบคุมการบริหารกิจการของเทศบาล ซึ่งจะกล่าวโดยสรุป ดังต่อไปนี้

1. การตราเทศบัญญัติ สภาเทศบาลมีอำนาจออกกฎหมาย ซึ่งเรียกว่า เทศบัญญัติ ขึ้นใช้บังคับกับประชาชนในเขตเทศบาลได้ เมื่อเทศบัญญัตินั้นไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นใดซึ่งมีอำนาจบังคับเหนือเทศบัญญัติ
2. การพิจารณาอนุมัติงบประมาณของเทศบาล กฎหมายเทศบาลบัญญัติไว้ว่า งบประมาณของเทศบาลจะต้องทำเป็น เทศบัญญัติหมาความว่างงบประมาณของเทศบาลจะต้องผ่านกระบวนการ

พิจารณาของสภาเทศบาลเช่นเดียวกับเทศบาลผู้ใด คณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายจัดทำงบประมาณและเสนอต่อสภาเทศบาล และต้องได้รับอนุมัติจากสภาเทศบาล ในกรณีนี้จึงเป็นการให้อำนาจสภาเทศบาลควบคุมนโยบายของคณะเทศมนตรี

เนื่องจากงบประมาณเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในการบริหารงานของเทศบาล ดังนั้นบางครั้งจึงมีข้อบัญญัติว่า กรณีที่สภาเทศบาลไม่รับหลักการแห่งเทศบัญญัติงบประมาณประจำปีที่คณะเทศมนตรีได้เสนอขึ้นไป คณะเทศมนตรีจะต้องพ้นจากตำแหน่ง ในอดีตปรากฏว่าสภาเทศบาลมักโค้นล้มคณะเทศมนตรีโดยอาศัยอำนาจในเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา ในระยะหลังนี้จึงได้มีการแก้ไขกฎหมายเทศบาลใหม่ โดยกำหนดหลักการไว้ว่า

"ในกรณีที่สภาเทศบาลไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณ ในกรณีแห่งเทศบาลตำบลให้ประธานสภาเทศบาลส่งร่างเทศบัญญัตินั้นไปยังนายอำเภอเพื่อส่งต่อผู้ว่าราชการจังหวัดโดยด่วน ในกรณีเทศบาลเมืองและเทศบาลนคร ให้ประธานสภาเทศบาลส่งร่างเทศบัญญัตินั้นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดได้พิจารณาและเห็นชอบด้วยกับสภาเทศบาลที่ไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณก็ให้ร่างเทศบัญญัตินั้นตกไป ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดได้พิจารณาแล้วไม่เห็นชอบด้วยกับสภาเทศบาลที่ไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณ ให้ส่งคืนสภาเทศบาลเพื่อพิจารณาอีกครั้ง ในกรณีที่สภาเทศบาลสิ้นอำนาจเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลทั้งหมด ให้ร่างเทศบัญญัติงบประมาณนั้นตกไป แต่ถ้าสภาเทศบาลได้คะแนนเสียงน้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลทั้งหมด ให้ประธานสภาเทศบาลส่งร่างเทศบัญญัตินั้นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อลงชื่ออนุมัติ" (พ.ร.บ.เทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 62 ทวิ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.เทศบาล(ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2519 มาตรา 4)

3. การควบคุมการบริหารงานของเทศบาล เนื่องจากฝ่ายบริหารของเทศบาลมิได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรง หากแต่มาโดยทางอ้อม กล่าวคือ ประชาชนจะเลือกแต่ฝ่ายนิติบัญญัติคือฝ่ายสมาชิกสภาเทศบาล แล้วสมาชิกเทศบาลจึงเป็นผู้ไปเลือกและให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งฝ่ายบริหารก็คือคณะเทศมนตรีนั่นเอง โดยความเห็นชอบของสภาเทศบาล กล่าวโดยสรุปก็คือ ฝ่ายบริหารของเทศบาล คือคณะเทศมนตรีจะต้องเป็นสมาชิกสภาเทศบาล และการเข้ารับตำแหน่งโดยความเห็นชอบของสภาเทศบาล นอกจากนี้สภาเทศบาลยังมีอำนาจในการติดตามดูแลการบริหารงานของคณะเทศมนตรี ซึ่งเท่ากับเป็นการดูแลควบคุมการทำงานของคณะเทศมนตรี โดยวิธีการอื่นๆ ดังต่อไปนี้ เช่น การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายเพื่อยื่นคำร้องขอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งให้คณะเทศมนตรีหรือเทศมนตรีออกจากตำแหน่ง และสภาเทศบาลมีอำนาจเลือกสมาชิกสภาเทศบาล ตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลที่เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกก็ตาม

เป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนข้อความใดๆ อันอยู่ในวงงานสภาเทศบาล และรายงานต่อสภาเทศบาล โดยคณะกรรมการที่กล่าวนี้อาจเรียกบุคคลใดๆ มาชี้แจงแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือพิจารณาอยู่นั้นได้

คณะเทศมนตรี

คณะเทศมนตรี ทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารของเทศบาล ประกอบด้วยนายกเทศมนตรีคนหนึ่ง และเทศมนตรีอื่นๆ มีจำนวนตามประเภทของเทศบาล ดังนี้ คือ

1. เทศบาลตำบล มีนายกเทศมนตรี 1 คน และเทศมนตรีอื่นอีก 2 คน
2. เทศบาลเมือง มีนายกเทศมนตรี 1 คน และเทศมนตรีอื่นอีก 2 คน ในกรณีที่เทศบาลเมืองแห่งใด มีรายได้จัดเก็บตั้งแต่ 20 ล้านบาทขึ้นไป ก็ให้มีเทศมนตรีเพิ่มขึ้นอีก 1 คน
3. เทศบาลนคร มีนายกเทศมนตรี 1 คน และเทศมนตรีอื่นอีก 4 คน

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล ได้บัญญัติให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นนายกเทศมนตรี และเทศมนตรีด้วยความเห็นชอบของสภาเทศบาล

เนื่องจากคณะเทศมนตรีไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรง กฎหมายเทศบาลจึงมิได้กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของคณะเทศมนตรีไว้อย่างรัดกุม ก็ได้กำหนดการออกจากตำแหน่งเป็น 2 กรณี ดังนี้

1. เทศมนตรีทั้งคณะต้องออกจากตำแหน่ง เมื่อ
 - 1) สมาชิกภาพแห่งสภาเทศบาลชุดที่คณะเทศมนตรีเข้ารับหน้าที่สิ้นสุดลง
 - 2) สภาเทศบาลไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณ และผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบด้วยกับสภาเทศบาลที่ไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณนั้น หรือสภาเทศบาลไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลทั้งหมด
 - 3) ความเป็นนายกเทศมนตรีสิ้นสุดลง
 - 4) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งให้คณะเทศมนตรีทั้งคณะออกจากตำแหน่ง
2. ความเป็นเทศมนตรีจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ
 - 1) สมาชิกภาพแห่งสภาเทศบาลสิ้นสุดลง
 - 2) ลาออก โดยยื่นใบลาออกจากผู้ว่าราชการจังหวัด

- 3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้สอบสวนแล้วส่งให้ออก โดยเห็นว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญากับเทศบาล หรือในกิจการที่กระทำให้แก่เทศบาล ทั้งนี้ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม
- 4) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งให้ออก ตามที่สมาชิกสภาเทศบาลหรือผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอ ในกรณีที่ปรากฏว่ามีการปฏิบัติฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน ละเลยไม่ปฏิบัติตาม หรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ หรือมีความประพฤตินทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ ตำแหน่ง หรือแก่เทศบาลหรือแก่ราชการ

หน้าที่ของเทศบาล

สำหรับเทศบาล กฎหมายได้กำหนดหน้าที่ไว้ 2 ลักษณะ คือ หน้าที่ที่ "ต้องทำ" และหน้าที่ที่ "อาจจัดทำ" ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นแต่ละแห่ง กล่าวสรุปได้ดังนี้
หน้าที่ของเทศบาลตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล มีดังนี้

1. เทศบาลตำบล

1.1 เทศบาลตำบลมีหน้าที่ ต้องทำในเขตเทศบาลดังนี้

- 1) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- 2) ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ
- 3) รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- 4) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
- 5) ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
- 6) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
- 7) หน้าที่อื่นๆ จึงมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทยหรือกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

1.2 เทศบาลตำบลอาจจัดทำกิจการใดๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

- 1) จัดให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
- 2) ให้มีโรงฆ่าสัตว์
- 3) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
- 4) ให้มีสุสานและฌาปนสถาน

- 5) บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
- 6) ให้มีการบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนไข้เจ็บ
- 7) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 8) ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
- 9) เทศพาณิชย์

2. เทศบาลเมือง

2.1 เทศบาลเมืองมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

- 1) กิจการที่ระบุไว้ว่าเป็นหน้าที่ที่เทศบาลตำบลต้องทำ
- 2) ให้น้ำสะอาดหรือการประปา
- 3) ให้มีโรงฆ่าสัตว์
- 4) ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้
- 5) ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
- 6) ให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ
- 7) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น

2.2 เทศบาลเมืองอาจจัดทำกิจการใดๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

- 1) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
- 2) ให้มีสุสานและฌาปนสถาน
- 3) บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
- 4) ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก
- 5) ให้มีและบำรุงโรงพยาบาล
- 6) ให้มีการสาธารณสุข
- 7) จัดทำกิจการซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข
- 8) จัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา
- 9) ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษา
- 10) ให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ สวนสัตว์ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 11) ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมและรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น
- 12) เทศพาณิชย์

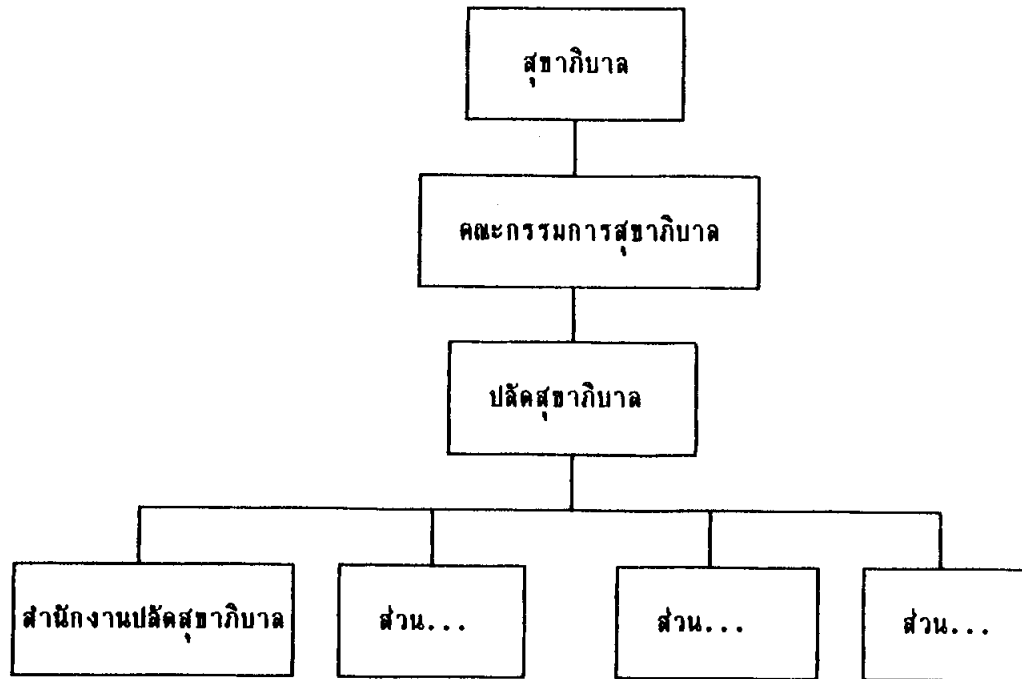
3. เทศบาลนคร

3.1 เทศบาลนครมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

- 1) กิจกรรมตามที่ระบุไว้ว่าเป็นหน้าที่ที่เทศบาลเมืองต้องทำ
 - 2) ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก
 - 3) กิจกรรมอย่างอื่นซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข
- 3.2 เทศบาลนครอาจจัดทำกิจการอื่นๆ ตามที่เทศบาลเมืองอาจทำได้
- 3.3 โดยหลักการเทศบาลมีหน้าที่ดำเนินการเฉพาะในเขตเทศบาลของตน แต่บางกรณีเทศบาลอาจดำเนินการนอกเขตหรือร่วมกับบุคคลอื่นได้ ภายใต้งบเงินไซ ดังนี้ กล่าวคือ
- 3.3.1 เทศบาลทำกิจการนอกเขตได้ เมื่อ
 - 1) การนั้นจำเป็นต้องทำและเป็นการเกี่ยวเนื่องกับกิจการที่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่อยู่ภายในเขตของตน
 - 2) ได้รับความยินยอมจากสภาเทศบาล คณะกรรมการสุขภาพเทศบาล จังหวัดหรือสภาตำบลแห่งท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และ
 - 3) ได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 - 3.3.2 เทศบาลอาจทำการร่วมกับบุคคลอื่น โดยก่อตั้งบริษัทจำกัด หรือถือหุ้นในบริษัทจำกัดได้ เมื่อ
 - 1) บริษัทจำกัดนั้นมีวัตถุประสงค์เฉพาะกิจการค้าขาย อันเป็นสาธารณูปโภค
 - 2) เทศบาลต้องถือหุ้นเป็นมูลค่าเกินกว่าร้อยละห้าสิบของทุนที่บริษัทจดทะเบียนไว้ ในกรณีมีหลายเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลหรือสุขภาพ ถือหุ้นอยู่ในบริษัทเดียวกัน ให้นำหุ้นที่ถือหุ้นนั้นรวมกัน และ
 - 3) ได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
- 3.4 กฎหมายเทศบาล ได้เปิดโอกาสให้แก่เทศบาลจัดตั้ง สหการ (Syndicate) ขึ้นได้อีก กล่าวคือ ถ้ามีกิจการอันใดอยู่ภายในอำนาจหน้าที่ของเทศบาลตั้งแต่สองแห่งขึ้นไป ที่จะร่วมกันทำเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างอื่น ก็ให้จัดตั้งเป็นองค์การขึ้นเรียกว่า "สหการ" มีสภาพเป็นทบวงการเมือง และมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วยผู้แทนเทศบาลที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งสหการจะกระทำได้อีกแต่โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่และระเบียบการดำเนินงานไว้ การอุปถัมภ์ สหการให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา โดยกำหนดวิธีการจัดการทรัพย์สินไว้ด้วย สหการอาจได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลและอาจกู้เงินได้โดยมีเงื่อนไขตามที่กฎหมายระบุไว้

2. สาขาภิบาล

แผนภูมิการจัดองค์การสาขาภิบาล

รูปที่ 15.7 : แผนภูมิการจัดองค์การสาขาภิบาล

พระราชบัญญัติสาขาภิบาล พ.ศ. 2495 กำหนดรูปแบบการปกครองท้องถิ่นในรูปสาขาภิบาลขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากในท้องที่บางแห่งนอกเขตเทศบาล ซึ่งยังไม่มี ความเจริญมากนัก และประชาชนก็ยังไม่ตั้งบ้านเรือนอยู่กระจัดกระจายไม่หนาแน่นเท่าที่ควร จะจัดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ได้ ดังนั้นความมุ่งหมายตาม พ.ร.บ. สาขาภิบาล ก็เพื่อขยายการปกครองท้องถิ่นให้กว้างขวางและให้โอกาสคนในท้องถิ่นนั้นได้มีโอกาสบริหารท้องถิ่นของตนเองประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็คือ ตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้ ได้มีการจัดรูปองค์การเป็นแบบ "คณะกรรมการ" โดชให้มีคณะกรรมการสาขาภิบาล ทำหน้าที่ดำเนินกิจการของท้องถิ่น ดังนั้น คณะกรรมการสาขาภิบาลจะทำหน้าที่ทั้งทางนิติบัญญัติและทางบริหาร ทั้งนี้คณะกรรมการบริหารทุกคนต้องรับผิดชอบการดำเนินกิจการของสาขาภิบาลร่วมกัน นอกจากนี้เนื่องจากท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นเป็นสาขาภิบาล ส่วนมากจะเป็นท้องที่ซึ่งไม่มีความเจริญมาก การจัด

เก็บรายได้จึงมีน้อยทำให้ฐานะทางการคลังของสุขาภิบาลส่วนใหญ่ ยังไม่เพียงพอที่จะบริหารงานประจำของตนได้ พ.ร.บ.สุขาภิบาลจึงกำหนดให้มีข้าราชการเข้าช่วยกิจการ เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายประจำของสุขาภิบาลลง ซึ่งแต่เดิมได้กำหนดข้าราชการเป็นกรรมการสุขาภิบาลโดยตำแหน่งจำนวนมาก แต่ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติสุขาภิบาล (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3) พ.ศ.2528 ปรับปรุงโครงสร้างของคณะกรรมการโดยลดจำนวนข้าราชการที่เป็นกรรมการโดยตำแหน่งลงเหลือเท่าที่จำเป็น และเพิ่มจำนวนกรรมการสุขาภิบาลที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากราษฎรมากขึ้น คณะกรรมการสุขาภิบาลในปัจจุบันมีโครงสร้างประกอบด้วยกรรมการต่างๆ ดังนี้

คณะกรรมการสุขาภิบาล ประกอบด้วยกรรมการ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ

ก. กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่

- (1) นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอแห่งท้องที่ที่สุขาภิบาลนั้นตั้งอยู่ แล้วแต่กรณี
- (2) ถ้านั้นแห่งตำบลซึ่งมีพื้นที่ส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดของตำบลนั้นอยู่ในเขตสุขาภิบาล

ข. กรรมการโดยแต่งตั้ง ได้แก่ ข้าราชการตำแหน่งปลัดอำเภอ ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจำนวน 1 คน จากปลัดอำเภอแห่งอำเภอหรือกิ่งอำเภอที่สุขาภิบาลนั้นตั้งอยู่แล้วแต่กรณี

ค. กรรมการโดยเลือกตั้ง ได้แก่ ผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งราษฎรในเขตสุขาภิบาลนั้นเลือกตั้งขึ้นจำนวน 9 คน (พ.ร.บ.สุขาภิบาล พ.ศ.2495 มาตรา 7 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.สุขาภิบาล (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2528 มาตรา 3)

กรรมการสุขาภิบาลที่เป็นโดยตำแหน่งและโดยแต่งตั้ง กฎหมายไม่ได้กำหนดวาระไว้ จึงคงเป็นกรรมการทราบเท่าที่ถึงดำรงตำแหน่งอันเป็นเหตุให้เป็นกรรมการตามที่กฎหมายระบุ ส่วนกรรมการที่มาจากการเลือกตั้ง มีวาระคราวละ 4 ปี

กรรมการที่มาจากการเลือกตั้ง พ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งต่อไปนี้

- (1) ถึงคราวออกตามวาระ
- (2) ตาย
- (3) ลาออก โดยยื่นใบลาออกต่อผู้ว่าราชการจังหวัด
- (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

- (5) กรรมการสุขาภิบาลไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนกรรมการทั้งหมดมีมติให้ออกโทษว่าเป็นผู้มีความประพฤติอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่สุขาภิบาล ทั้งนี้ให้มีผลตั้งแต่กรรมการมีมติ
- (6) ผู้ว่าราชการจังหวัดได้สอบสวนแล้วสั่งให้ออกโทษเห็นว่าจะมีความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่ง หรือเสื่อมเสียแก่สุขาภิบาล หรือราชการฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชนหรือไม่มาประชุมคณะกรรมการสุขาภิบาล 3 ครั้งติดต่อกัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร (พระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 มาตรา 10 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสุขาภิบาล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 มาตรา 7)

การบริหารกิจการของสุขาภิบาลนั้น กฎหมายกำหนดให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอแห่งท้องที่ที่สุขาภิบาลตั้งอยู่แล้วแต่กรณีเป็นประธานกรรมการสุขาภิบาล โดยตำแหน่งด้วย และให้มีรองประธานกรรมการสุขาภิบาลหนึ่งคนซึ่งคณะกรรมการสุขาภิบาลได้ประชุมกันเลือกจากกรรมการที่ราษฎรเลือกตั้ง โดยรองประธานกรรมการสุขาภิบาลให้อยู่ในตำแหน่งคราวละ 1 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง (พระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 มาตรา 8 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสุขาภิบาล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 มาตรา 4)

ในกรณีที่สุขาภิบาลใดมีฐานะทางการคลังเพียงพอที่จะบริหารงานประจำของสุขาภิบาลได้ตามหลักเกณฑ์การพิจารณาฐานะการคลังของสุขาภิบาลที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดเป็นระเบียบไว้ และกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศรายชื่อสุขาภิบาลนั้นในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ก็ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอพ้นจากตำแหน่งกรรมการสุขาภิบาล และประธานกรรมการสุขาภิบาล โดยให้ดำรงตำแหน่ง "ที่ปรึกษาคณะกรรมการสุขาภิบาล" แทน และให้กรรมการสุขาภิบาลเลือกประธานกรรมการจากกรรมการสุขาภิบาลที่ราษฎรเลือกตั้ง โดยอยู่ในตำแหน่งได้เท่ากับวาระของกรรมการสุขาภิบาลที่มาจากการเลือกตั้ง (พระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 มาตรา 8 ทวิ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสุขาภิบาล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 มาตรา 5)

ในการบริหารกิจการของสุขาภิบาลนั้น เนื่องจากสุขาภิบาลไม่ได้แบ่งแยกองค์การเป็นฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารเหมือนกับเทศบาล ดังนั้น คณะกรรมการสุขาภิบาลทั้งหมดจึงมีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินกิจการของสุขาภิบาลร่วมกัน โดยกฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการสุขาภิบาลมีการประชุมกันตามปกติอย่างน้อยเดือนละครั้ง ถ้าเดือนใดประชุมกันไม่ได้ ประธานกรรมการจะต้อง

รายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ (พระราชบัญญัติสหภาพ พ.ศ. 2495 มาตรา 13) ในการประชุมคณะกรรมการสหภาพ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนของกรรมการที่อยู่ในตำแหน่ง จึงจะเป็นองค์ประกอบ และการลงมติวินิจฉัยข้อพิพาทให้ถือคะแนนเสียงข้างมากของผู้ที่ลงคะแนน (อ้างแล้วมาตรา 14 และมาตรา 15) ดังนั้นการประชุมคณะกรรมการสหภาพ จึงมีลักษณะแตกต่างจากการประชุมสภาเทศบาล คือ ไม่มีการเสนอญัตติตั้งกระทู้ หรือเปิดอภิปราย แต่มีลักษณะไปในทางปรึกษาหารือมากกว่า

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสหภาพโดยสรุปมีดังนี้

(1) การตราข้อบังคับสหภาพ พระราชบัญญัติสหภาพให้อำนาจสหภาพที่จะตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับในเขตสหภาพได้ ซึ่งเรียกว่า "ข้อบังคับสหภาพ" ทำนองเดียวกับเทศบัญญัติของเทศบาล เพื่อให้การปฏิบัติการเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของสหภาพ และเมื่อไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย โดยมีอำนาจกำหนดโทษผู้ละเมิดได้ด้วย คือ ปรับไม่เกิน 100 บาท ข้อบังคับสหภาพซึ่งคณะกรรมการพิจารณาเห็นชอบแล้ว จะต้องส่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบและลงนาม จึงจะประกาศใช้บังคับได้ (อ้างแล้ว มาตรา 26)

(2) การพิจารณาและอนุมัติงบประมาณ เนื่องจากการใช้จ่ายของสหภาพนั้นต้องเป็นไปตามงบประมาณ และงบประมาณนั้น กฎหมายสหภาพกำหนดให้ต้องทำเป็นข้อบังคับว่าด้วยงบประมาณประจำปี 26 (อ้างแล้ว มาตรา 28) ซึ่งมีกระบวนการเช่นเดียวกับการตราข้อบังคับในข้อ (1) ในทางปฏิบัติประธานกรรมการสหภาพซึ่งเป็นหัวหน้าบริหารกิจการสหภาพ จะสั่งให้เจ้าหน้าที่จัดทำ แล้วเสนอคณะกรรมการสหภาพพิจารณา เมื่อคณะกรรมการสหภาพพิจารณาเห็นชอบแล้ว จึงเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดลงนามอนุมัติ

(3) การบริหาร ได้แก่ การกำหนดนโยบายเพื่อการบริหาร ซึ่งกฎหมายสหภาพกำหนดให้คณะกรรมการสหภาพมีหน้าที่จัดทำ "แผนดำเนินงาน" ซึ่งจะใช้เป็นหลักในการบริหารกิจการของสหภาพ อันเป็นโครงการที่จะก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ท้องถิ่น หรืออำนาจประโยชน์สุขแก่ประชาชน แผนดำเนินงานของสหภาพนี้ สหภาพทุกแห่งจะต้องทำและต้องได้รับอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัด นอกจากการจัดทำแผนดำเนินงานซึ่งเปรียบเสมือนกับนโยบายแล้ว คณะกรรมการสหภาพยังมีหน้าที่ปรึกษาหารือในการแก้ไขข้อขัดข้องหรือปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนควบคุมดูแล และตรวจสอบให้พนักงานสหภาพปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการ (อ้างแล้ว. มาตรา 19 และ 23)

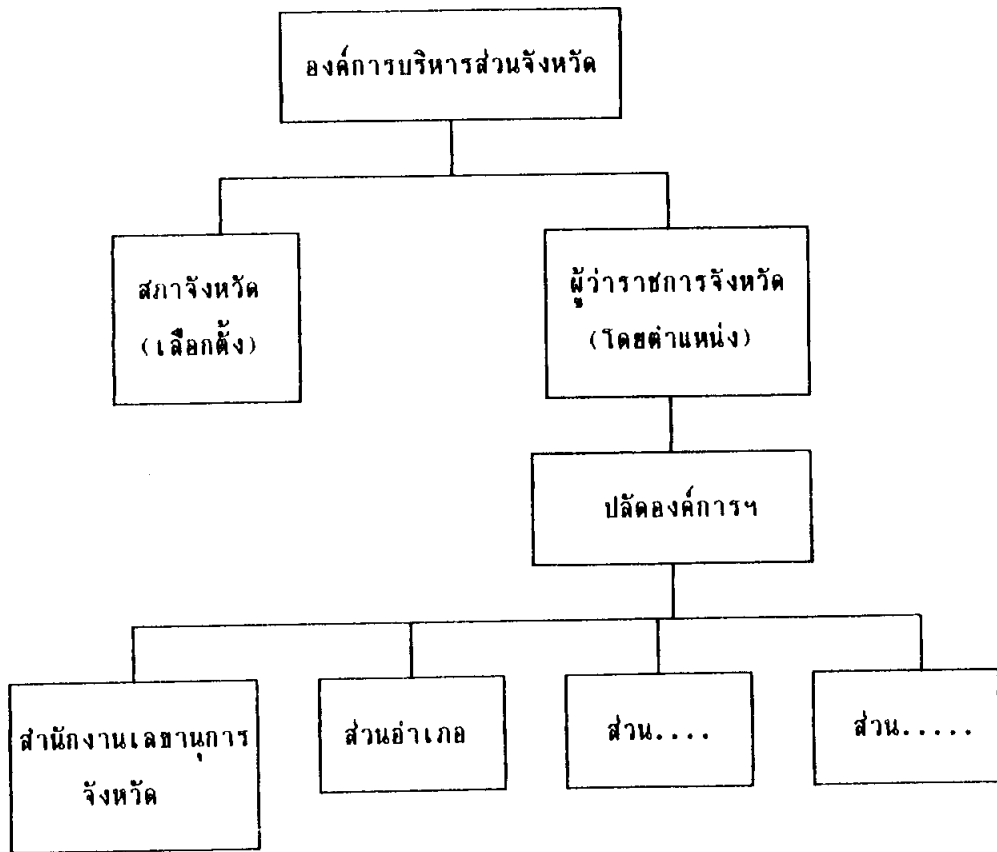
การบริหารกิจการของสหภาพบาล นอกจากจะมีคณะกรรมการสหภาพบาลเป็นผู้ควบคุมและรับผิดชอบแล้ว กฎหมายยังกำหนดให้พนักงานสหภาพบาลซึ่งเป็นฝ่ายปฏิบัติงานประจำประกอบด้วย ปลัดสหภาพบาล สมุห์บัญชีสหภาพบาล และพนักงานอื่นๆ ตามความจำเป็น และอาจจะแบ่งส่วนการบริหารออกเป็นส่วนต่างๆ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพตามความเหมาะสมแก่ฐานะ กิจการ และรายได้ของสหภาพบาลนั้นๆ เช่น สหภาพบาลชั้น 1 ก็ให้มีส่วนการบริหาร คือ สำนักปลัดสหภาพบาล ส่วนคลัง ส่วนสาธารณสุข ส่วนช่าง ส่วนการประปา และส่วนรักษาความสงบเรียบร้อย ส่วนสหภาพบาลชั้นรองลงมา ให้รวมส่วนช่างและส่วนการประปาเข้าด้วยกันและสหภาพบาลชั้น 5 ซึ่งมีรายได้ต่ำกว่า 3 แสนบาทลงมา เป็นสหภาพบาลเล็กมีปัญหาและปริมาณงานน้อย ให้สหภาพบาลบริหารงานตามสภาพเป็นอยู่ ไม่กำหนดตำแหน่งและอัตราค่าจ้างให้

กล่าวโดยสรุป สหภาพบาลเป็นหน่วยปกครองท้องถิ่นสำหรับชุมชนขนาดเล็กหรือกลางที่ยังไม่เจริญพอที่จะจัดตั้งเป็นเทศบาลได้ ดังนั้น การบริหารกิจการของสหภาพบาลจึงไม่จำเป็นต้องมีองค์การลำดับชั้นซ้อน การจัดองค์การสหภาพบาลจึงออกมาในรูปคณะกรรมการ ซึ่งไม่มีการแบ่งแยกองค์การเป็นฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารเหมือนเทศบาล

3. องค์การบริหารส่วนจังหวัด

เนื่องจากยังมีพื้นที่ที่อยู่นอกเขตเทศบาลและสหภาพบาลและมีสภาพเป็นชนบท และมีประชาชนตั้งถิ่นฐานอยู่กระจัดกระจายไม่สามารถยกฐานะเป็นเทศบาลหรือสหภาพบาลได้ ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2498 จึงกำหนดให้มีองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยปกครองท้องถิ่น เพื่อประชาชนในท้องถิ่นนั้นจะได้มีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นของตนด้วย และมีรายได้รายจ่ายของตนเอง มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีความเป็นอิสระที่จะดำเนินกิจการบางประการได้ตามสมควร เพื่อช่วยพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญเท่าที่งบประมาณของตนมีอยู่

แผนภูมิการจัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

รูปที่ 15.8 : แผนภูมิการจัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจแบ่งการบริหารออกเป็นส่วนต่างๆ เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยแบ่งออกเป็น

- ก. สำนักงานเลขานุการจังหวัด มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับกิจการทั่วไปของจังหวัด มีเลขานุการเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาและรับผิดชอบ
- ข. ส่วนต่างๆ มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับกิจการในส่วนนั้นๆ มีหัวหน้าส่วนเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาและรับผิดชอบ ส่วนต่างๆ นี้โดยทั่วไปแล้วแบ่งออกเป็น
 - ส่วนการศึกษา มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประชาชน
 - ส่วนการคลัง มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดงบประมาณและการเงิน

-ส่วนโศธา มีหน้าที่เกี่ยวกับการสำรวจออกแบบแปลนการก่อสร้างต่างๆ

-ส่วนอำเภอ มีหน้าที่รับผิดชอบงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่อยู่ในเขตอำเภอ สำหรับส่วนอำเภอนี้ยังแบ่งออกเป็นหมวดต่างๆ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ "สภาจังหวัด" และ "ผู้ว่าราชการจังหวัด" เป็นผู้ดำเนินการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

3.1 สภาจังหวัด

สภาจังหวัดเป็นองค์กรผู้แทนของราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งจาก อำเภอต่างๆ ในจังหวัดนั้นตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดมี จำนวนโศชณเฑธตามจำนวนราษฎรแต่ละจังหวัดตามหลักฐานทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีที่มีการเลือกตั้ง คือ

- (1) จังหวัดใดมีราษฎรไม่เกิน 200,000 คน เลือกตั้งสมาชิกได้ 18 คน
- (2) จังหวัดใดมีราษฎรเกินกว่า 200,000 คน แต่ไม่เกิน 500,000 คน เลือกตั้งสมาชิกได้ 24 คน
- (3) จังหวัดใดมีราษฎรเกินกว่า 500,000 คน แต่ไม่เกิน 1,000,000 คน เลือกตั้งสมาชิกได้ 30 คน
- (4) จังหวัดใดมีราษฎรเกินกว่า 1,000,000 คนขึ้นไป เลือกตั้งสมาชิกได้ 36 คน

การเลือกตั้งสมาชิกของสภาจังหวัด กฎหมายกำหนดให้อำเภอหนึ่งเป็นเขตเลือกตั้งหนึ่ง ส่วนแต่ละอำเภอจะเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดกี่คนนั้น ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า "ในอำเภอหนึ่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดได้ 1 คน แต่เมื่อรวมจำนวนสมาชิกตามหลักเกณฑ์นั้นแล้วยังได้จำนวนสมาชิกไม่ครบตามที่กำหนด ก็ให้ใช้เกณฑ์คำนวณโดยเอาจำนวนสมาชิกที่จังหวัดพึงมีได้ไปหารจำนวนราษฎรทั้งหมด ได้ผลลัพธ์เท่าใดให้ถือเป็นเกณฑ์สำหรับคำนวณสมาชิกเพิ่ม โดยอำเภอใดมีจำนวนราษฎรมากที่สุดให้อาเภอนั้นมีสมาชิกเพิ่มขึ้นอีก 1 คน แล้วเอาผลลัพธ์ดังกล่าวหักจำนวนราษฎรของอำเภอนั้นเหลือเท่าใดถือเป็นจำนวนราษฎรของอำเภอนั้นในการพิจารณาเพิ่มสมาชิกที่ยังขาดจำนวนอยู่ ทำดังนี้ต่อไปเรื่อย จนกว่าจะได้สมาชิกครบจำนวน (พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ.2498 มาตรา 7 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2510 มาตรา 3)

สำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตลอดจนวิธีการเลือกตั้งสมาชิกจังหวัดนั้น มีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดกำหนดไว้ต่างหากจาก พ.ร.บ.ระเบียบบริหาร

ราชการส่วนจังหวัด (พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด พ.ศ.2482 มาตรา 16-17 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2523 มาตรา 8-9) ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้ดังนี้

ก. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้ด้วย คือ

- (1) สอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าระดับการศึกษาภาคบังคับตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่ยื่นพันเขตการศึกษาภาคบังคับ
- (2) รับหรือเคยรับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยทหารรับราชการทหาร
- (3) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาเทศบาล กรรมการสุขาภิบาล กรรมการสภาตำบล กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน
- (4) ตนเองหรือคู่สมรสเสียหรือเคยเสียภาษีรายได้บุคคลธรรมดา หรือภาษีโรงเรือนและที่ดิน หรือภาษีบำรุงท้องที่ตามกฎหมาย
- (5) มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรไทยติดต่อกันไม่น้อยกว่า 10 ปี

2. อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง

ข. บุคคลผู้มีลักษณะต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

- (1) วิกลจริตหรือจิตนึ่นเฟื่อน ไม่สมประกอบ
- (2) หุนวากและเป็นใบ้ ซึ่งไม่สามารถอ่านหรือเขียนหนังสือได้
- (3) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- (4) ผู้อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดจะต้องมีคุณสมบัติและไม่เป็นบุคคลต้องห้าม (พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด พ.ศ.2482 มาตรา 18-19 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2523 มาตรา 10)

ก. คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง คือ

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทย ซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย คือ

- (1) เป็นผู้ได้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนตามกำหนดเวลา และสอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือตามแผนการศึกษาของชาติหรือได้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาอื่นในประเทศตามกำหนดเวลามาโดยตลอด จนมีความรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่า หรือรับรองว่าเทียบได้ไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือตามแผนการศึกษาของชาติ
 - (2) ได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาชั้นสูงในประเทศตามหลักสูตรจนเป็นผู้สอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

ข. บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือ

- (1) ตีตราเสียดสีให้โทษ
- (2) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้ฟื้นคดี
- (3) เป็นโรคเรื้อน วัณโรค ระยะอันตรายหรือโรคพิษสุราเรื้อรัง
- (4) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึง 5 ปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ความผิดอันได้กระทำโดยประมาท
- (5) เคยเป็นข้าราชการซึ่งถูกไล่ออก หรือปลดออกเพราะทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือเคยเป็นพนักงานเทศบาล พนักงานสุขาภิบาล หรือพนักงานองค์การของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ซึ่งถูกไล่ออกหรือปลดออกหรือเลิกจ้างเพราะทุจริตต่อหน้าที่ซึ่งไม่ครบ 7 ปีนับแต่วันที่ถูกลี้ออก ปลดออก หรือเลิกจ้างแล้วแต่กรณี จนถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
- (6) สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาเทศบาลหรือกรรมการสุขาภิบาล
- (7) นอกจากข้าราชการการเมือง ห้ามมิให้ข้าราชการ พนักงานเทศบาล พนักงานสุขาภิบาล ลูกจ้างหรือคนงานของรัฐบาล ซึ่งรับราชการหรือเป็นพนักงานประจำในจังหวัดใดสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดในจังหวัดนั้น ในกรณีที่ไม่ต้องห้ามตามข้อนี้ เมื่อข้าราชการ พนักงานเทศบาล พนักงานสุขาภิบาลหรือลูกจ้างของรัฐบาลผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดแล้วผู้นั้นต้องลาออกจากตำแหน่ง

สภาจังหวัด มีประธานสภาคนหนึ่ง และรองประธานสภาอีกหนึ่งคน ซึ่งสมาชิกสภาจังหวัด เลือกตั้งขึ้น มีหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับการประชุมสภาจังหวัด

การประชุมสภาจังหวัดมีลักษณะคล้ายการประชุมสภาเทศบาล คือมีสมัยประชุมสามัญและวิสามัญ โดยปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง มีกำหนดเวลา 15 วัน แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดจะ ให้ปิดสมัยประชุมก่อนกำหนดหรือจะขยายเวลาสมัยประชุมออกไปอีกก็ได้ ส่วนการประชุมวิสามัญก็ กระทำได้เมื่อเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเรียกประชุม หรือ เมื่อสมาชิกสภาจังหวัดมีจำนวนไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่อยู่ในตำแหน่ง เข้าชื่อทำคำร้อง ของให้ประชุมสมัยวิสามัญ สมัยวิสามัญมีกำหนดเวลา 7 วัน แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดจะให้ปิดสมัย ประชุมก่อนกำหนดหรือขยายเวลาออกไปอีกก็ได้ และผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจเรียกประชุม สภาจังหวัดตามสมัยประชุม และเป็นผู้เปิดและปิดประชุมสภาจังหวัด

การประชุมสภาจังหวัดทุกคราว ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน สมาชิกที่อยู่ในตำแหน่ง จึงเป็นองค์ประชุม ส่วนการลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษานั้น ให้ถือเอาเสียงข้าง มากเป็นประมาท เว้นไว้แต่เรื่องซึ่งมีบัญญัติไว้เป็นพิเศษ และการประชุมปรึกษาหารือในสภาจังหวัด นั้น กฎหมายยังกำหนดว่า ต้องเป็นกิจการเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสภาโดยเฉพาะ ห้ามปรึกษา หารือในเรื่องนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือเรื่องฝ่าฝืนกฎหมาย

ในการประชุมสภาจังหวัดนั้น กฎหมายยังกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัด และหัวหน้าส่วน ราชการประจำจังหวัด ซึ่งกระทรวง ทบวง กรม ส่งมาประจำจังหวัดตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบ บริหารราชการแผ่นดิน มีหน้าที่ไปประชุมสภาจังหวัด และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการงานใน หน้าที่ที่ตนรับผิดชอบในสภาได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน (พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการ ส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 มาตรา 26) การที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้ น่าจะมีเหตุผลเพื่อให้ผู้มีหน้าที่ บริหารงานของจังหวัดในระดับสูงได้รับทราบความคิดเห็นของประชาชน และเพื่อให้การบริหาร เป็น ไปตามความต้องการของประชาชนตามแนวทางของการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง

สภาจังหวัดเป็นองค์การฝ่ายนิติบัญญัติ ทำหน้าที่เสมือนตัวแทนเจตนารมณ์ของราษฎรใน จังหวัด ฉะนั้นสภาจังหวัดจึงมีหน้าที่แสดงมติดความต้องการของประชาชน โดยผ่านทางข้อบัญญัติจังหวัด ทางงบประมาณและการควบคุมการบริหารงานให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน

อำนาจหน้าที่ของสภาจังหวัด จึงอาจสรุปได้ดังนี้

(1) กำหนดนโยบาย ตาม พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัดกำหนดให้ ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารมีหน้าที่ปฏิบัติตามมติของสภาจังหวัด จึงกล่าวได้ว่าการ

กำหนดนโยบายสำหรับการบริหารกิจการส่วนจังหวัดเป็นอำนาจของสภาจังหวัด แต่ในทางปฏิบัตินี้ การกำหนดนโยบายในการบริหารกิจการส่วนใหญ่มาจากการริเริ่มของผู้ว่าราชการจังหวัด เช่น การเสนอร่างข้อบัญญัติจังหวัด การเสนองบประมาณการใช้จ่ายค่าเนินการ อ่างไรก็ดีไม่ว่าจะเป็น ข้อบัญญัติจังหวัด หรืองบประมาณที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาจังหวัด เสียก่อน ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงจะบริหารกิจการตามนโยบายนั้นได้ นอกจากนี้สภาจังหวัดซึ่งอาจ เสนอเรื่องต่างๆ เป็นญัตติให้สภาจังหวัดพิจารณาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารกิจการได้ เมื่อ สภาจังหวัดมีมติเห็นด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดก็มหน้าที่ต้องปฏิบัติตามมตินั้นๆ (อ้างแล้ว.มาตรา 29)

(2) **ตราข้อบัญญัติจังหวัด** ข้อบัญญัติจังหวัดคือ กฎหมายที่ตราขึ้นโดยสภาจังหวัดใช้บังคับ กับประชาชนภายในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อปฏิบัติกรให้เป็นไปตาม อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และข้อบัญญัติจังหวัดนั้น ยังกำหนดโทษปรับผู้ละเมิดไว้ ด้วยก็ได้ โดยกำหนดโทษปรับได้ไม่เกิน 100 บาท

กระบวนการตราข้อบัญญัติจังหวัดก็คล้ายกับการตราเทศบัญญัติ คือ ร่างข้อบัญญัติอาจเสนอ ได้โดยสมาชิกสภาจังหวัดหรือฝ่ายบริหารคือผู้ว่าราชการจังหวัดก็ได้ และการพิจารณาร่างของข้อ บัญญัติของสภาจังหวัด ต้องกระทำเป็น 3 วาระเช่นเดียวกัน นอกจากนี้เมื่อสภาจังหวัดพิจารณา และลงมติเห็นชอบในร่างข้อบัญญัติใดแล้ว จะใช้บังคับได้ต่อเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบและลง ชื่อประกาศใช้ ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นชอบด้วยกับร่างข้อบัญญัติที่สภาจังหวัดมีมติเห็นชอบ ต้องส่งร่างข้อบัญญัตินั้นไปให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณา ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวง มหาดไทยเห็นชอบด้วยกับร่างข้อบัญญัตินั้นก็ส่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดลงชื่อให้บังคับ แต่ถ้ารัฐมนตรี ว่าการกระทรวงมหาดไทยไม่เห็นชอบด้วย ร่างเทศบัญญัตินั้นเป็นอันระงับไป (อ้างแล้ว.มาตรา 35)

ค. **อนุมัติงบประมาณ** งบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดทำขึ้นและเสนอ โดยฝ่ายบริหารขององค์การ คือผู้ว่าราชการจังหวัด งบประมาณนั้นก็คือแผนการหรือโครงการ ปฏิบัติแต่ละปี งบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้องทำเป็นข้อบัญญัติจังหวัด ซึ่งต้องผ่าน กระบวนการพิจารณาของสภาจังหวัดเช่นเดียวกับข้อบัญญัติจังหวัด (อ้างแล้ว.มาตรา 36)

ง. **ควบคุมการบริหารงาน** สมาชิกสภาจังหวัดมีสิทธิที่จะตั้งกระทู้ถามและสอบถามข้อเท็จจริงใดๆ ในกรณีที่ส่งสัการปฏิบัติงานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้ คือ

(1) การตั้งกระทู้ถาม สมาชิกสภาจังหวัดมีสิทธิตั้งกระทู้ถามผู้ว่าราชการจังหวัด ในข้อความใดๆ อันเกี่ยวกับการงานในหน้าที่ของราชการบริหารส่วนจังหวัด

(2) การสอบถามข้อเท็จจริง นอกจากกระทู้ถามในสภาแล้ว สมาชิกสภาจังหวัด ยังมีสิทธิจะสอบถามข้อเท็จจริงต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเกี่ยวกับงานในอำนาจหน้าที่ของราชการ

บริหารส่วนภูมิภาคในจังหวัดนั้นๆ อีกด้วย ซึ่งในกรณีนี้คำสอบถามและการตอบให้บันทึกหรือทำเป็นหนังสือเสนอกระทรวง ทบวงกรม ที่เกี่ยวข้องกับงานนั้น

อย่างไรก็ดี ผู้ว่าราชการจังหวัดย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อเห็นว่าข้อความนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของจังหวัดหรือเกี่ยวกับนโยบายราชการส่วนกลาง (อ้างแล้ว.มาตรา 25)

(3) การตั้งคณะกรรมการ นอกจากการควบคุมข้างต้น สภาจังหวัดยังมีอำนาจควบคุมฝ่ายบริหารในการดำเนินกิจการส่วนจังหวัดในรูปคณะกรรมการ โดยสภาจังหวัดมีอำนาจเลือกสมาชิกเป็นคณะกรรมการสามัญประจำสภา และมีอำนาจเลือกบุคคลที่เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกเป็นกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนข้อความใดๆ อันอยู่ในวงงานของสภาได้ (อ้างแล้ว.มาตรา 27) เช่น คณะกรรมการการคลัง ทำหน้าที่สอบสวนการคลังร่างข้อบัญญัติงบประมาณ การจัดหาผลประโยชน์ของทรัพย์สินส่วนจังหวัด เป็นต้น

3.2 ผู้ว่าราชการจังหวัด

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งไปปฏิบัติหน้าที่ราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัดนั้น เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอีกตำแหน่งหนึ่ง โดยมีหน้าที่เป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาข้าราชการส่วนจังหวัดและรับผิดชอบงานบริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีหน้าที่รับผิดชอบต่อสภาจังหวัดในอันที่จะนำมติหรือนโยบายที่สภาจังหวัดอนุมัติแล้วไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จ ฉะนั้น ภายหลังที่ประกาศให้พระราชบัญญัติบริหารราชการส่วนจังหวัดผู้ว่าราชการจังหวัดจึงมีฐานะ 2 ประการ คือ

(1) เป็นตัวแทนของราชการบริหารส่วนกลาง มีอำนาจหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามกฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งของกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ในจังหวัด ทั้งเป็นหัวหน้าผู้ปกครองบังคับบัญชาข้าราชการพลเรือนของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ซึ่งประจำปฏิบัติหน้าที่ราชการอยู่ในจังหวัดซึ่งเป็นราชการส่วนภูมิภาค และเป็นผู้ควบคุมดูแลการเทศบาลและสุขาภิบาลแทนราชการส่วนกลางด้วย ในฐานะนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดย่อมต้องมีหน้าที่เป็นผู้ควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและตามคำสั่งของกระทรวงทบวงกรมต่างๆ

(2) เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในฐานะนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำรงตำแหน่งคล้ายกับนายกองค์การ หรือนายกเทศมนตรี คือ เป็นผู้ดำเนินกิจการส่วนจังหวัดควบคู่ไปกับสภาจังหวัด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นผู้รับผิดชอบบริหารกิจการส่วนจังหวัดตาม

ที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยมิหน้าที่รับผิดชอบต่อสภาจังหวัดในอันที่จะดำเนินการให้สำเร็จเพื่อความ
ผาสุกของราษฎร สภาจังหวัดย่อมมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลการดำเนินงานในกิจการส่วนจังหวัดโดย
ใกล้ชิด คือย่อมต้องปฏิบัติตามมติสภาจังหวัดในเมื่อมตินั้นไม่ขัดต่อกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ
เพราะมติของสภาจังหวัดย่อมถือว่าเป็นเสียงแสดงเจตจำนงของราษฎรในจังหวัดนั้นตามอุดมคติของ
การปกครองตนเอง

อำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะเป็นฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วน
จังหวัดอาจสรุปได้ดังนี้

(1) นำมติของสภาจังหวัดไปปฏิบัติ ผู้ว่าราชการจังหวัดมีหน้าที่รับผิดชอบในอันที่จะนำ
มติของสภาจังหวัดซึ่งเปรียบเสมือนเจตจำนงหรือความต้องการของประชาชนไปดำเนินการให้สำเร็จ
ลุล่วงไป

(2) ปกครองบังคับบัญชาข้าราชการส่วนจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ปกครอง
บังคับบัญชาข้าราชการส่วนจังหวัดซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานประจำขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมี
อำนาจบรรจุ แต่งตั้ง ลงโทษ ตลอดจนการให้บำเหน็จความชอบ

(3) เสนอและพิจารณาอนุมัติประกาศใช้ร่างข้อบัญญัติจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดมี
อำนาจเสนอร่างข้อบัญญัติจังหวัดได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาจังหวัด และเป็นผู้เสนอร่างข้อบัญญัติ
ประมาณของจังหวัดต่อสภาจังหวัด และเมื่อร่างข้อบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของสภาจังหวัดแล้ว จะมี
ผลใช้บังคับต่อเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบและลงชื่อประกาศใช้ นอกจากนั้นในกรณีฉุกเฉินซึ่งจะ
เรียกประชุมสภาจังหวัดได้ไม่ทันที่ ผู้ว่าราชการจังหวัดยังมีอำนาจออกข้อบัญญัติจังหวัดชั่วคราว
โดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการสามัญประจำสภาจังหวัดขึ้นใช้บังคับ

(4) รับใบลาออกและสั่งสอบสวนสมาชิกสภาจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจรับ
ใบลาออกของสมาชิกสภาจังหวัด และมีอำนาจสั่งสอบสวนและให้สมาชิกสภาจังหวัดออกจากตำแหน่ง
ใดเมื่อปรากฏว่าผู้นั้นขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือต้องห้ามตามกฎหมายเลือกตั้งสมาชิก
สภาจังหวัด

(5) เปิด ปิด และขยายเวลาประชุมสภาจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้เรียกประชุม
สภาจังหวัดตามสมัยประชุม และเป็นผู้เปิดปิดประชุม รวมทั้งเรียกประชุมวิสามัญเมื่อเป็นการจำเป็น
เพื่อประโยชน์แห่งจังหวัด หรือสมาชิกร้องขอ นอกจากนั้นยังมีอำนาจปิดประชุมก่อนกำหนดหรือขยาย
เวลาสมัยประชุมออกไปอีกได้

(6) **เพิกถอนมติของสภาจังหวัด** ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่งเพิกถอนมติของสภาจังหวัดซึ่งมีใช้ข้อบัญญัติจังหวัด เมื่อเห็นว่ามตินั้นมีลักษณะเป็นการเมืองแห่งรัฐหรือฝ่าฝืนกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับทางราชการหรือนอกเหนือกิจการส่วนจังหวัดทั้งนี้ต้องทำภายใน 60 วัน นับแต่สภาจังหวัดได้มีมตินั้น

(7) **หน้าที่บริหารทั่วไป** ผู้ว่าราชการจังหวัดยังมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการอื่นๆ คือดูแลบังคับการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติจังหวัด ควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการส่วนจังหวัด และหน่วยงานต่างๆ ขององค์การ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

การบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด นอกจากจะมีสภาจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด ยังกำหนดให้มี "ข้าราชการส่วนจังหวัด" ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำตัว และให้มีปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอีกตำแหน่งหนึ่ง เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาข้าราชการส่วนจังหวัดรองจากผู้ว่าราชการจังหวัด นอกจากนี้ ยังให้นายอำเภอตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาข้าราชการส่วนจังหวัด และมีหน้าที่ในการบริหารกิจการส่วนจังหวัด

4. การปกครองและการบริหารเมืองพัทยา

เมืองพัทยา เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่แตกต่างจากการปกครองท้องถิ่น 3 ประเภทข้างต้น การปกครองเมืองพัทยาคจัดเป็นเขตการปกครองพิเศษ (Special purpose District) "เมืองพัทยา" ตั้งอยู่ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จากพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา ได้กำหนดหลักการจัดองค์การและการบริหารเมืองพัทยาเป็นแบบ "ผู้จัดการนคร" (City Manager)

การนำระบบการปกครองท้องถิ่นแบบเขตปกครองพิเศษขึ้นนี้ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ ดังนั้นในปี พ.ศ. 2521 รัฐบาลโดยกระทรวงมหาดไทย ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 ต่อสภาผู้แทนราษฎร และในที่สุดสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบและได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 และต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521-พ.ศ. 2523 ปัจจุบันเมืองพัทยาดำเนินการบริหารโดยกฎหมายทั้งสองฉบับ

โครงสร้างการปกครองเมืองพัทยาดำเนินการตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 มาตรา 8 กำหนดให้มีองค์ประกอบคือ

1. สภาเมืองพิททสา
2. ปลัดเมืองพิททสา

สภาเมืองพิททสา

สภาเมืองพิททสา เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ประกอบด้วยสมาชิก 2 ประเภท คือ สมาชิกประเภทที่หนึ่ง เป็นสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากราษฎร มีจำนวน 9 คน สมาชิกสภาเมืองพิททสาที่มาจากการเลือกตั้งนี้จะอยู่ในวาระคราวละ 4 ปี

สมาชิกสภาเมืองพิททสาประเภทที่สอง เป็นสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีจำนวน 8 คน และการแต่งตั้งนี้จะต้องกระทำในวันเดียวกันกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเมืองพิททสา และการแต่งตั้งกฎหมายกำหนดให้มีการแต่งตั้งจากบุคคลสาขาอาชีพต่างๆ จำนวน 4 คน และแต่งตั้งจากผู้แทนส่วนราชการ หรือรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับเมืองพิททสา จำนวน 4 คน สมาชิกสภาเมืองประเภทที่สองนี้จะอยู่ในวาระคราวละ 4 ปี เช่นเดียวกับสมาชิกสภาเมืองประเภทที่หนึ่ง

จะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายกำหนดให้มีสมาชิกสภาเมืองพิททสา 2 ประเภทนั้น ก็เป็นที่เข้าใจว่ารัฐบาลยังมีความห่วงใย หรือมีความมุ่งหมายที่จะยังรับผิดชอบในการบริหารงานเมืองพิททสา ซึ่งไม่ปล่อยให้เป็นเรื่องของประชาชนปกครองตนเองเต็มที่

อย่างไรก็ดี สำหรับสมาชิกสภาเมืองพิททสา ซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติของเมืองพิททสานั้น กฎหมายก็ได้กำหนดให้สมาชิกเมืองมีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้คือ

1. วางนโยบายและอนุมัติแผนเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการเมืองพิททสา
2. พิจารณาและอนุมัติร่างข้อบัญญัติเมืองพิททสา
3. แต่งตั้งสมาชิกสภาเป็นกรรมการสามัญและแต่งตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกสภาเมืองพิททสาเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใดๆ อันอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของสภาเมืองพิททสา หรือปลัดเมืองพิททสาล้วนแต่กรณี
4. ควบคุมการปฏิบัติราชการของปลัดเมืองพิททสาให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎระเบียบข้อบัญญัติ ข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทย ตลอดจนนโยบายของทางราชการ

อย่างไรก็ดี สภาเมืองพิททสานี้จะมีการเลือกตั้งประธานสภาขึ้นคนหนึ่ง ในบรรดาสมาชิกสภาเมืองพิททสา เพื่อทำหน้าที่เป็นประธานของที่ประชุม หากแต่กฎหมายได้กำหนดเรียกชื่อตำแหน่งเป็นนายกเมืองพิททสา วาระการดำรงตำแหน่งของนายกเมืองพิททสานี้ จะอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี แต่อาจได้รับการเลือกตั้งใหม่ในคราวต่อไปก็ได้ นอกจากนี้ นายกเมืองพิททสาอาจพ้นจากตำแหน่ง

ก่อนกำหนดในวาระ 2 ปีก็ได้ในกรณีที่สมาชิกสภาเมืองพัทลุงไม่น้อยกว่า 6 คน ยื่นญัตติให้พ้นจากตำแหน่ง ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 11 เสียงหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อาจมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง เพราะประพฤติเสียซึ่งเกียรติศักดิ์แห่งหน้าที่ได้

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทลุง พ.ศ. 2531 มาตรา 34 ได้กำหนดให้นายกเมืองพัทลุง มีหน้าที่ดังนี้

1. เป็นประธานสภาเมืองพัทลุง
2. เป็นผู้แทนและเป็นผู้หน้าของเมืองพัทลุงในพิธีการต่างๆ และ
3. เป็นผู้เสนอรายชื่อผู้สมควรเป็นปลัดเมืองพัทลุงให้สภาเมืองพัทลุงพิจารณา

จากอำนาจหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเช่นนี้จึงเห็นได้ว่า นายกเมืองพัทลุง จึงมิใช่ผู้มีหน้าที่ในการบริหาร หากแต่เป็นประธานสภา หรือเป็นประธานในพิธีการต่างๆ ของเมืองพัทลุงเท่านั้น

ปลัดเมืองพัทลุง

ปลัดเมืองพัทลุงเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานของเมืองพัทลุง กล่าวคือเป็นฝ่ายบริหาร ปลัดเมืองพัทลุงนี้จะตรงกับรูปแบบการปกครองเทศบาลของสหรัฐอเมริกา ที่เรียกว่าผู้จัดการ ปลัดเมืองพัทลุงไม่ใช่ข้าราชการประจำ หากแต่เข้ามาดำรงตำแหน่งชั่วคราวว่าจ้างของสภาเมืองพัทลุง

ในวิธีการว่าจ้างนั้น ตามมาตรา 51 กฎหมายได้กำหนดว่าให้นายกเมืองพัทลุงเป็นผู้เสนอชื่อผู้มีได้เป็นสมาชิกสภาเมืองพัทลุงที่มีคุณสมบัติดังนี้คือ

1. มีสัญชาติไทยตามกฎหมาย
2. อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์
3. มีวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือเทียบเท่า และ
4. ต้องเคยเป็นข้าราชการ หรือนักงานส่วนท้องถิ่นไม่ต่ำกว่าระดับ 6 มาไม่

น้อยกว่า 3 ปี ถ้าเป็นพนักงานในองค์การของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ต้องเคยดำรงตำแหน่งเทียบเท่าระดับ 6 มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือเคยเป็นนักบริหารของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคลที่มีพนักงานหรือลูกจ้างอยู่ในความรับผิดชอบไม่น้อยกว่า 100 คน หรือมีทุนชำระแล้วไม่น้อยกว่า 10 ล้านบาทมาแล้ว หรือเงินทุนหมุนเวียนอยู่ในความรับผิดชอบไม่น้อยกว่า 50 ล้านบาทมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี

ในเมื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าวครบถ้วนแล้ว นายกเมืองอาจเสนอชื่อให้สภาเมือง
คัดเลือกได้อย่างน้อย 2 คน แต่ไม่เกิน 3 คน เพื่อให้สภาเมืองพิจารณาให้ความเห็นชอบใน
การว่าจ้างเป็นปลัดเมืองถัดต่อไป

ส่วนรองปลัดเมืองพัทธยานั้น กฎหมายกำหนดให้มีได้ไม่เกิน 3 คน และอยู่ในอำนาจ
และดุลยพินิจของปลัดเมืองเป็นผู้พิจารณาการดำรงตำแหน่ง การรับเงินเดือนค่าจ้าง เงื่อนไขในการจ้าง

สัญญาว่าจ้างปลัดเมืองพัทธยานั้น นายกเมืองพัทธยาจะเป็นคู่สัญญาว่าจ้าง ส่วนรองปลัด
เมืองพัทธยานั้น ปลัดเมืองพัทธยาจะเป็นคู่สัญญาว่าจ้าง

ในการบริหารราชการเมืองพัทธยานั้น ปลัดเมืองพัทธยาในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชา พนักงาน
และลูกจ้างเมืองพัทธยา ทั้งนี้ ปลัดเมืองพัทธยามีภาระหน้าที่รับผิดชอบที่สำคัญคือ

1. ร่างแผนในการปฏิบัติงานเพื่อเสนอต่อสภาเมืองพัทธยา
2. บริหารกิจการตามนโยบายและแผนของสภาเมืองพัทธยา
3. ร่างข้อบัญญัติงบประมาณและข้อบัญญัติอื่นเพื่อเสนอต่อสภาเมืองพัทธยา
4. ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทยและข้อบัญญัติ
5. รวบรวมปัญหาในการบริหารราชการเมืองพัทธยา พร้อมด้วยข้อเสนอแนะเพื่อเสนอ
สภาเมืองพัทธยา

6. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของเมืองพัทธยาต่อสภาเมืองพัทธยา
7. ปฏิบัติงานอื่นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

อย่างไรก็ดี ตามหน้าที่ที่กำหนดไว้นี้ ก็จะได้เห็นว่าเจตนารมณ์ของกฎหมาย ประสงค์ที่
จะให้ปลัดเมืองพัทธยามีอิสระและมีความรับผิดชอบ มีความเป็นอิสระ ปลอดจากการเมือง ได้คนดีมี
ความรู้เข้ามาทำงาน เพื่อเป็นหลักประกันให้เมืองพัทธยาบริหารไปได้ด้วยดีมีประสิทธิภาพ แต่ตลอด
ระยะเวลาที่ผ่านมาปลัดเมืองแต่ละคนอยู่ได้ไม่นาน อยู่ได้ไม่ครบวาระต้องออกไป นับตั้งแต่มีการ
ปกครองเมืองพัทธยาเป็นต้นมา มีปลัดเมืองถึง 7 คนได้ไม่นาน ทั้งนี้อาจจะเป็นผลของการล้มเหลว
ในรูปแบบการปกครองเมืองพัทธยาก็คงได้

การจัดระเบียบบริหารราชการเมืองพัทธยา

ในการบริหารราชการเมืองพัทธยานั้น เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ในการบริหารราชการเมือง
พัทธยา ซึ่งมีปลัดเมืองเป็นหัวหน้าบังคับบัญชาแล้วจึงจะประกอบด้วยรองปลัดเมือง หัวหน้าฝ่ายและ
พนักงานเมืองพัทธยา ทั้งนี้พนักงานเมืองพัทธยานั้นโดยกฎหมายก็รวมความทั้งปลัดเมือง รองปลัดเมือง
และหัวหน้าฝ่ายต่างๆ ด้วยทั้งหมดเป็นพนักงานเมืองพัทธยา

อย่างไรก็ดี ในการบริหารราชการเมืองพัทลุงนั้น ได้มีการจัดแบ่งส่วนราชการดังนี้

1. **สำนักปลัดเมืองพัทลุง** มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของเมืองพัทลุงและราชการที่มีได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายหรือส่วนราชการใดโดยเฉพาะ ได้แก่ งานสารบรรณ งานธุรการ งานนิติการ งานประชาสัมพันธ์ งานการทะเบียน งานนโยบายและแผนงานบริหารบุคคล และงานส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยมีหัวหน้าสำนักงานปลัดเมืองพัทลุงเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการปฏิบัติงาน ทั้งนี้โดยขึ้นตรงกับปลัดเมืองพัทลุง และส่วนราชการของสำนักงานปลัดเมืองพัทลุง ประกอบด้วย

1. แผนกกลาง
2. แผนกนิติการ
3. แผนกการทะเบียน
4. แผนกนโยบายและแผน
5. แผนกส่งเสริมการท่องเที่ยว

2. กองคลัง

กองคลังได้จัดแบ่งส่วนราชการ ประกอบด้วย

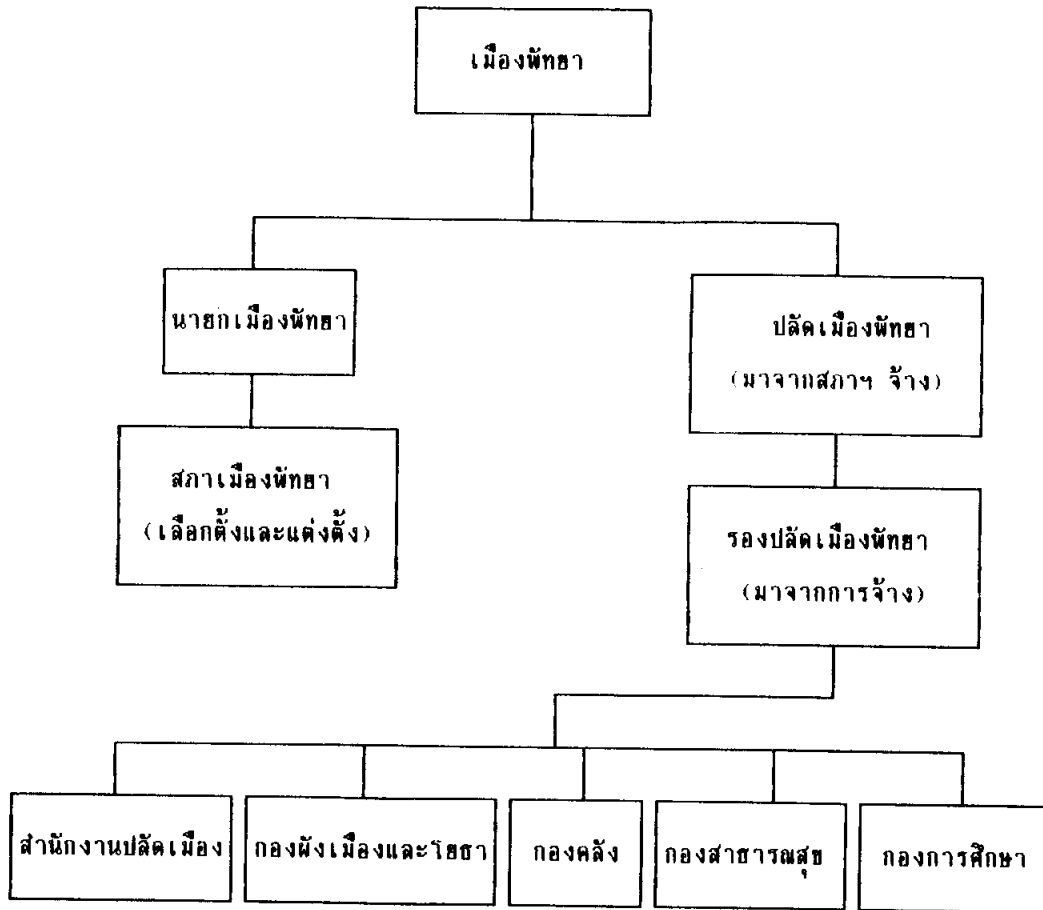
1. แผนกการเงินและการบัญชี
2. แผนกงบประมาณ
3. แผนกผลประโยชน์
4. แผนกพัสดุและทรัพย์สิน

3. กองผังเมืองและโยธา

กองผังเมืองและโยธา ได้จัดแบ่งส่วนราชการ ประกอบด้วย

1. แผนกผังเมืองและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
2. แผนกควบคุมอาคารและก่อสร้าง
3. แผนกสาธารณสุขป้องกันโรคและการโยธา
4. แผนกป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

แผนภูมิการจัดองค์การเมืองพิทษา

รูปที่ 15.9 : แผนภูมิการจัดองค์การเมืองพิทษา

4. กองสาธารณสุข

กองสาธารณสุขได้จัดแบ่งส่วนราชการ ประกอบด้วย

1. แผนกควบคุมโรคติดต่อ
2. แผนกควบคุมโรคสัตว์
3. แผนกส่งเสริมสุขภาพ
4. แผนกอนามัยสิ่งแวดล้อม

5. กองการศึกษา

กองการศึกษาได้จัดแบ่งส่วนราชการ ประกอบด้วย

1. แผนกบริการการศึกษา
2. แผนกเยาวชนและสันตนาการ

จากการแบ่งส่วนราชการของเมืองพิทธานี้ จะเห็นได้ว่าเมืองพิทธานี้ให้ความสำคัญกับพัฒนาอย่างกว้างขวาง ส่อมจะต้องอาศัยบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่อยู่เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเขตพื้นที่ความรับผิดชอบแล้ว พัทธารวมไปถึงเกาะครก เกาะสาก และเกาะล้านแล้ว ขอบเขตความรับผิดชอบก็จะต้องมีหน้าที่ประจำทำงานบนเกาะเหล่านี้ด้วย ปรากฏว่ามีการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานรักษาความสะอาดบนเกาะล้านที่มีจำนวนไม่เพียงพอ เป็นต้น การจัดหาอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ของเมืองพิทธานี้จึงเป็นปัญหาหนึ่งในการบริหารงานที่จะต้องจัดให้มีความเหมาะสมต่อไป

อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของเมืองพิทธา

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพิทธา พ.ศ. 2521 มาตรา 67 กำหนดให้เมืองพิทธานี้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการในเขตเมืองพิทธานี้ในเรื่องดังต่อไปนี้

1. การรักษาความสงบเรียบร้อย
2. การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
3. การวางผังเมืองและควบคุมการก่อสร้าง
4. การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม
5. การรักษาความสะอาดของถนน ทางเดิน และที่สาธารณะ
6. การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
7. การจัดให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา

8. การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าจอดเรือ
9. การควบคุมอนามัยในร้านจำหน่ายอาหาร โรงมหรสพ และสถาบันบริการอื่นๆ
10. การควบคุมและส่งเสริมการท่องเที่ยว
11. หน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมายระบุว่าเป็นหน้าที่ของเทศบาลหรือของเมืองพัทยา

จากหน้าที่ที่บัญญัติไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบนี้ มีข้อสังเกตว่าในการบริหารเมืองพัทยานั้น จำเป็นอย่างสูงที่จะต้องพิจารณาถึง

1. งานบางอย่างที่สำคัญ เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อยนั้น เมืองพัทธาควรได้รับบริการประสานงานจากตำรวจของราชการบริหารส่วนภูมิภาค เป็นสำคัญ และเมืองพัทธาเองก็ควรมีกองกำลังรักษาการ ทำนองหน่วยรักษาความปลอดภัยของต่นส่วนหนึ่งประสานงานกับตำรวจ เพื่อก่อให้เกิดความเข้มแข็งในการทำงานให้สมกับเป็นเมืองท่องเที่ยวที่จะต้องมีความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของผู้ที่ไปท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

2. งานบางอย่างพัทธาไม่ควรดำเนินการเอง ควรจัดให้บริการในลักษณะของการให้สัมปทานแก่เอกชนรับไปดำเนินการ เพื่อตัดปัญหาการขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณ เช่น การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ในบางกรณีควรโอนกิจการเหล่านี้ให้อยู่ในการดำเนินการของหน่วยงานกลางที่จัดทำอยู่แล้ว เช่น เรื่องการจัดให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา ซึ่งก็ควรเป็นงานในหน้าที่ของการประปาส่วนภูมิภาค

การคลังของเมืองพัทธา

โดยที่เมืองพัทธาเป็นหน่วยปกครองท้องถิ่นเช่นเดียวกับเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สุขาภิบาล ตลอดจนกรุงเทพมหานคร ในการนี้กฎหมายได้กำหนดให้เมืองพัทธามีรายได้ดังนี้คือ

1. ภาษีอากร
2. ค่าธรรมเนียม ค่าปรับและค่าใบอนุญาต
3. รายได้ของทรัพย์สิน
4. รายได้จากภาษีอากร
5. รายได้จากภาษี
6. รายได้จากเงินกู้
7. รายได้จากเงินอุดหนุนของรัฐบาล

8. ราชได้จากทรัพย์สินอื่นอย่างอื่น หรือมีผู้อุทิศให้

และ 9. ราชได้อื่นๆ

ในเรื่องที่เกี่ยวกับราชได้นี้ ปรากฏเป็นปัญหาของการบริหารราชการเมืองพัทลุงอย่างมาก กล่าวคือ มีราชได้น้อย เช่นเดียวกับหน่วยงานปกครองท้องถิ่นอื่นๆ ไป ทั้งนี้อาจจะเป็นด้วยการบริหารการจัดเก็บซึ่งยังไม่มีเครื่องมือที่เหมาะสมรัดกุมเพียงพอ เช่น แผนที่ภาษีหรือนอกจากนี้ก็อาจจะเป็นด้วยการให้ความร่วมมือในการเสียภาษีของประชาชนยังไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยคือ อย่างไม่ทั่วถึง เป็นข้อที่น่าสังเกตว่าลักษณะของการเป็นเมืองท่องเที่ยวขณะนี้ ก็ควรจะมีกิจกรรมอื่นเข้ามาสนับสนุน เมืองพัทลุงให้มีราชได้ดี เช่น ภาษีค่าธรรมเนียมต่างๆ อันเกี่ยวกับการผ่านเข้าเมืองพัทลุง หรือการทำให้เมืองพัทลุงจัดตั้งสถานคาสิโนเพื่อหาราชได้ ตลอดจนแนวความคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมให้พัทลุงเป็นเมืองปลอดภาษี เป็นต้น มิฉะนั้นแล้วแม้ราชได้ของพัทลุงเองก็แทบจะไม่สามารถพัฒนาท้องถิ่นไปได้ เพราะปัจจุบันราชได้ครั้งต่อครั้งเป็นเงินอุดหนุนจากรัฐบาล

การบริหารงานคลังของเมืองพัทลุงนั้น ในการบริหารจะต้องมีราชจ่ายในการใช้จ่ายเงินก็จะต้องจัดทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณ ซึ่งกระบวนการจัดทำงบประมาณก็จะเป็นไปทำนองเดียวกับหน่วยงานปกครองท้องถิ่นอื่นๆ กล่าวคือปลัดเมืองจะต้องจัดทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณราชจ่าย เสนอต่อสภาเมืองพัทลุงเพื่อขอความเห็นชอบในการประกาศใช้ให้ถูกต้องตามกฎหมายต่อไป

ราชได้ของเมืองพัทลุง เมืองพัทลุงมีแหล่งราชได้มาจาก

1. ราชได้มาจากภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และค่าใบอนุญาต

2. ราชได้จากทรัพย์สิน การสาธารณูปโภค เทศพาณิชย์ เงินกู้ และราชได้อื่น ซึ่ง

ปรากฏตามตารางต่อไป

3. ราชได้จากเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ ปีละประมาณ 30 ล้านบาท

4. ราชได้จากเงินอุดหนุนเพื่อการศึกษา ปีละประมาณ 15 ล้านบาท

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกลางกับเมืองพัทลุง

โดยที่เมืองพัทลุงเป็นระบบการปกครองท้องถิ่น ดังนั้น จึงต้องอยู่ในการกำกับดูแลโดยรัฐบาล ซึ่งในการนี้รัฐบาลโดยกระทรวงมหาดไทยได้รับผิดชอบโดยตรง และได้มีการมอบอำนาจหน้าที่ให้จังหวัดกำกับดูแลแทนได้ ซึ่งโดยสรุปแล้ว การควบคุมโดยทางราชการนั้น กล่าวได้ว่าเมืองพัทลุงจะถูกควบคุมดังนี้

1. การควบคุมโดยจังหวัด หมายถึงผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรีมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติราชการของเมืองพัทยา โดยผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่งสอบข้อเท็จจริงจึงให้เมืองพัทยายืนยันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของเมืองพัทยาได้ และนอกจากนี้ถ้าในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าปลัดเมืองพัทยาศึกษาปฏิบัติราชการ ซึ่งนำมาซึ่งความเสียหายแก่เมืองพัทยา หรือกระทำการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทยหรือข้อบัญญัติและผู้ว่าราชการจังหวัดได้ชี้แจงแนะนำแล้ว แต่ปลัดเมืองพัทยาไม่ปฏิบัติตาม ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรายงานให้รัฐมนตรีทราบเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร แต่ในกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นรีบด่วนจะรอช้ามิได้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจออกคำสั่งระงับการปฏิบัติราชการของปลัดเมืองพัทยาไว้ก่อนได้

2. การควบคุมโดยกระทรวงมหาดไทย

กระทรวงมหาดไทยควบคุมการบริหารราชการเมืองพัทยาโดยวิธีการที่กำหนดว่าบรรดาเรื่องที่เมืองพัทยายจะต้องเสนอไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยนั้น ให้ปลัดเมืองเสนอผ่านผู้ว่าราชการจังหวัด และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยคำแนะนำของผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี มีอำนาจยุบสภาเมืองพัทยา เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ ในคำสั่งยุบสภาเมืองพัทยา ต้องแสดงเหตุผลและกำหนดวันเลือกตั้งและแต่งตั้งสมาชิกใหม่ภายใน 3 เดือน

การควบคุมการบริหารราชการเมืองพัทยาดังกล่าวนี้ ก็คงเป็นไปตามลักษณะของการควบคุมภายในการปกครองท้องถิ่นทั่วไป และเป็นไปตามสัญญาของความรับผิดชอบของรัฐบาลกลางที่มีอยู่ต่อการปกครองท้องถิ่นนั่นเอง

อย่างไรก็ดี การควบคุมหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ที่สำคัญที่สุดคือ การควบคุมโดยประชาชน (popular control) ซึ่งจะทำให้เป็นการปกครองตนเองโดยสมบูรณ์และเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) จึงกล่าวได้ว่าการปกครองท้องถิ่นนั้นจะได้รับผลสำเร็จหรือเป็นการปกครองตนเองอย่างแท้จริงจะต้องขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) นั้น ที่กล่าวว่า จะมีผลเป็นอย่างไรมากต่อความสำเร็จในการปกครองตนเอง โดยประชาชน ทั้งนี้การมีส่วนร่วมอาจพิจารณาได้เป็น 2 ประเด็น คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมในการบริหารหรือการดำเนินงานของท้องถิ่น

1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองนั้น โดยทั่วไปได้แก่การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งหรือการสมัครรับเลือกตั้งการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์

(interest group) การแสดงความคิดเห็น (public opinion) และการแสดงออกด้วยการกระทำ (direct action) กิจกรรมทางการเมืองเหล่านี้ในบางครั้งก็มีความหมาย ความสำคัญ อาจเป็นเหตุผลที่อาจจะทำให้รัฐบาลได้ตัดสินใจด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง หรือให้เป็นไปตามความปรารถนา และเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมที่ดีที่สุด

2. การมีส่วนร่วมในการบริหารหรือการดำเนินการของท้องถิ่น เนื่องจากการปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นการปกครองโดยประชาชน ถ้าประชาชนมีความสำนึกในความรับผิดชอบให้ความร่วมมือในการปกครองท้องถิ่นอย่างดีแล้ว การปกครองท้องถิ่นนั้นก็จะเป็นรูปที่สมบูรณ์แบบได้

การมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้ อาจทำได้ในลักษณะของ demand and support คือ ประชาชนมีความต้องการอย่างใด ประชาชนก็ต้องทำให้การสนับสนุนเรื่องนั้นๆ เช่น ประชาชนต้องการถนน หรือระบบระบายน้ำที่ดี ประชาชนก็ต้องร่วมมือสนับสนุนด้วยการเสียภาษีท้องถิ่นอย่างเต็มที่ หรือประชาชนต้องการบ้านเมืองสะอาด ก็ต้องสนับสนุนโดยไม่ทำสกปรก ประชาชนต้องมีระเบียบวินัย ต้องให้การสนับสนุน กล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยการสนับสนุนนี้ จะเป็นการลดภาระต่างๆ ของการบริหารงานท้องถิ่นได้ เช่น หน่วยงานปกครองท้องถิ่น คือ กรุงเทพมหานคร มีคำขอร้องว่า "กวาดเท่าไรก็ไม่หมด ถ้าไม่งดทิ้งขยะ" ก็หมายความว่าถ้าประชาชนให้การสนับสนุนในด้านรักษาความสะอาดด้วยการไม่ทำสกปรก กรุงเทพมหานครก็จะมีแต่ความสะอาด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญมาก การปกครองเมืองพิททชาจะมีประสิทธิภาพ หรือพัฒนาเมืองพิททชาไปได้มากกว่านี้ก็ต้องประกอบด้วยความร่วมมือของประชาชนในเขตเมืองพิททชาให้ร่วมมือ สนับสนุนการปกครองเมืองพิททชาในฐานะการปกครองท้องถิ่น หรือการปกครองตนเองอย่างแท้จริง

5. กรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครเคยจัดการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลมาก่อน ซึ่งเป็นรูปแบบการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร จึงได้จัดรูปการปกครองท้องถิ่นกรุงเทพมหานครเป็นรูปพิเศษแตกต่างจากท้องถิ่นอื่น โดยนำเอาหลักการแบ่งแยกอำนาจตามแบบการปกครองระบอบประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกามาใช้ เพราะเชื่อว่าระบบนี้ นอกจากจะสร้างความมั่นคงให้กับฝ่ายบริหารแล้ว ยังเป็นระบบที่ส่งเสริมให้ฝ่ายบริหารมีความเข้มแข็งด้วย การนำรูปแบบนี้มาใช้

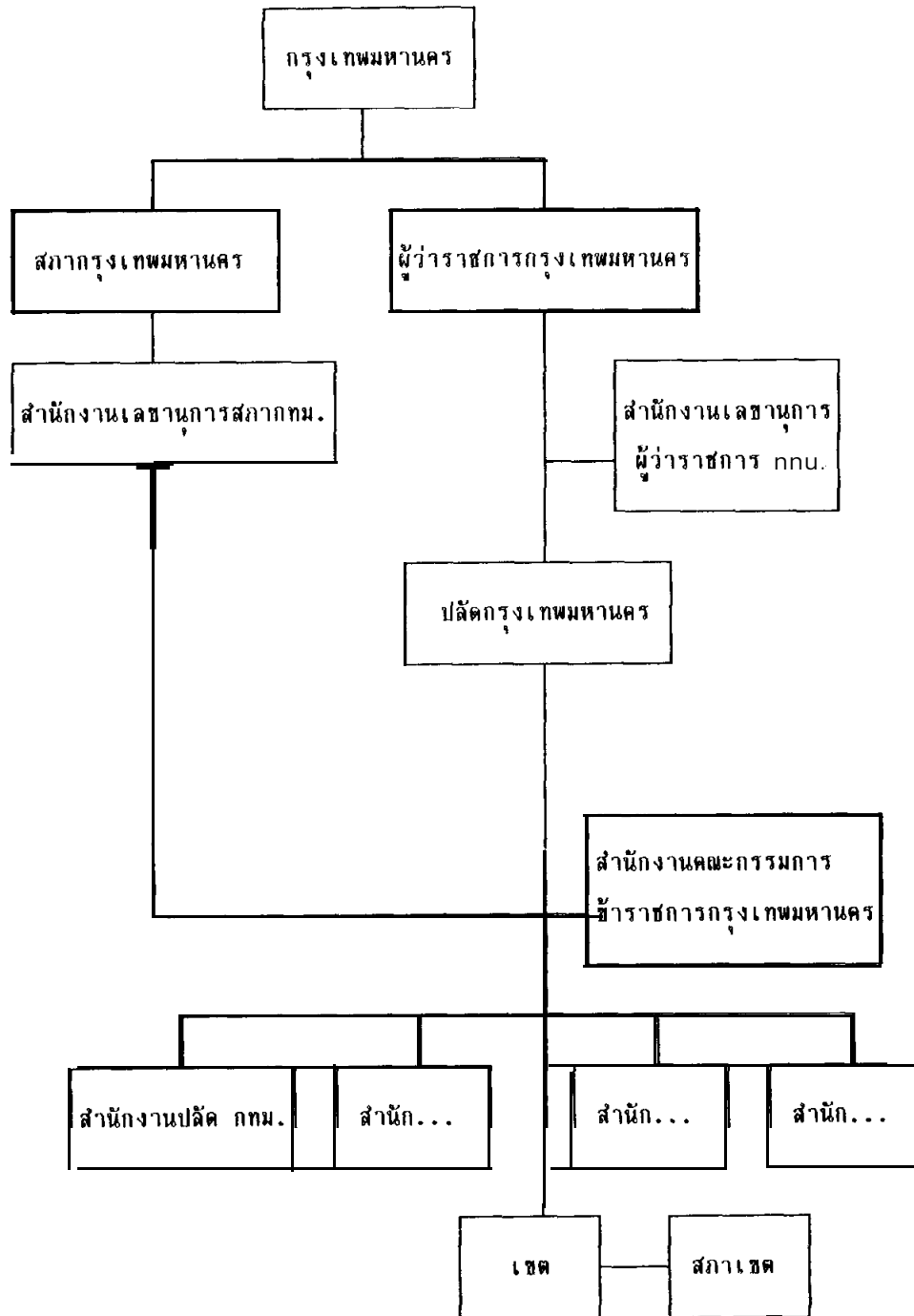
เพื่อจะแก้จุดอ่อนของรูปแบบรัฐสภา ซึ่งประเทศไทยได้นำมาใช้ในการปกครองท้องถิ่นรูปเทศบาล และรัฐบาลกลางนั้นเองการปกครองกรุงเทพมหานคร จะมีลักษณะการบริหารราชการแตกต่างไปจากรูปแบบการปกครองท้องถิ่นประเภทอื่น ๆ ดังเช่นเทศบาล สุขาภิบาลฯ ดังกล่าวข้างต้น และกรุงเทพมหานครมีรูปการปกครองแบบเขตปกครองพิเศษอีกแบบหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากการปกครองเมืองพัทยา

"กรุงเทพมหานคร" ในฐานะหน่วยการปกครองรูปพิเศษเกิดขึ้นโดยผลของประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 กรุงเทพมหานคร ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 นี้ มีฐานะเป็นจังหวัดพิเศษ อันเป็นหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาค ซึ่งมุ่งเน้นให้การปกครองดำเนินไปโดยประหยัด มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับนโยบายส่วนกลาง ต่อมาได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 สกเล็กประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 กำหนดให้กรุงเทพมหานครเป็นทบวงการเมือง มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นนครหลวง กรุงเทพมหานครจึงเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปพิเศษ เรียกว่า "การปกครองท้องถิ่นนครหลวง" โดยกำหนดให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสภากรุงเทพมหานครมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และมีสาระเป็นการดำเนินงานมากขึ้น แต่การบริหารกรุงเทพมหานครตามกฎหมายฉบับนี้ได้ดำเนินการมาจนถึงวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2520 ก็สิ้นสุดลง เพราะมีคำสั่งของนายกรัฐมนตรี ซึ่งอาศัยอำนาจตามมาตรา 21 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519 สั่งยุบสภากรุงเทพมหานคร และให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่มาจากการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่ง แล้วใช้วิธีการแต่งตั้งแทน พร้อมทั้งได้สั่งให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการแก้ไขปรับปรุงระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครให้เหมาะสม และเป็นไปตามหลักการปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี แต่ปรากฏว่าหลังจากพ้น 2 ปีแล้วได้มีกฎหมายชวชาอาสาสมาชิกสภาและผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่มาจากการแต่งตั้งออกไปอีกจนกว่าจะมีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครฉบับใหม่ และต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 กำหนดให้กรุงเทพมหานครมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มีระเบียบการบริหารตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอาณาเขตท้องที่ตามที่กรุงเทพมหานครมีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงอาณาเขตท้องที่กรุงเทพมหานครให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ ดังนั้น กรุงเทพมหานคร จึงเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปพิเศษครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานครทั้งหมด

แผนภูมิการจัดองค์การกรุงเทพมหานคร

รูปที่ 15.10 : แสดงแผนภูมิการจัดองค์การกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครแบ่งพื้นที่การบริหารเป็นเขตและแขวง การตั้งสุข หรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่เขตให้กระทำโดยประกาศกระทรวงมหาดไทย และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปัจจุบันกรุงเทพมหานคร มี 38 เขต และในเขตหนึ่งถ้าเห็นสมควรอาจแบ่งพื้นที่การบริหารออกเป็นแขวงก็ได้ การตั้งสุข หรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่แขวงให้ทำเป็นประกาศของกรุงเทพมหานคร และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดอ้างอิงเขตท้องที่จังหวัดให้หมายถึงกรุงเทพมหานครอ้างอิงเขตท้องที่อำเภอให้หมายถึงเขต อ้างอิงเขตท้องที่ตำบลให้หมายถึงแขวง อ้างอิงหัวหน้าเขตให้หมายถึงผู้อำนวยการเขต ทั้งนี้เพราะว่ากรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่จะต้องปฏิบัติราชการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้มากมายหลายฉบับ จึงต้องมีบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นไว้

1. การจัดองค์การและการบริหารกรุงเทพมหานคร

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528

มาตรา 9 กำหนดให้การบริหารกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

- (1) สภากรุงเทพมหานคร
- (2) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

สภากรุงเทพมหานคร

สภากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งมีจำนวนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ กล่าวคือ จำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานครที่แต่ละเขตจะมีให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละเขต ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่กระทรวงมหาดไทยประกาศครั้งสุดท้ายก่อนวันประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครในราชกิจจานุเบกษา โดยถือเกณฑ์หนึ่งแสนคนต่อสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร 1 คน เขตใดมีราษฎรไม่ถึงหนึ่งแสนคนให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครในเขตนั้นได้ 1 คน ถ้าเขตใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนคนก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครในเขตนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนคน เศษของหนึ่งแสนถ้าถึงห้าหมื่นหรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสน

การเลือกตั้งสมาชิกกรุงเทพมหานคร จะกระทำได้เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการเลือกตั้งแล้ว และในพระราชกฤษฎีกานั้นให้ระบุวันเลือกตั้งและระยะเวลารับสมัครเลือกตั้งไว้ด้วย

การกำหนดเขตเลือกตั้งให้ถือเกณฑ์ราษฎรหนึ่งแสนคนเป็นประมาณ โดยพยายามจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนราษฎรใกล้เคียงกันเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่ต้องไม่เป็นการนำเอาพื้นที่ของเขตหนึ่งไปรวมกับเขตอื่นหรือนำเอาพื้นที่เป็นบางส่วนของแขวงหนึ่งไปรวมกับแขวงอื่น

ในเขตเลือกตั้งหนึ่งให้มีสมาชิกสภากรุงเทพมหานครได้หนึ่งคน ถ้าเขตใดมีจำนวนราษฎรไม่พอที่จะจัดให้เป็นหนึ่งเขตเลือกตั้ง ก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครในเขตนั้นหนึ่งคน และให้ถือเป็นเขตเลือกตั้งหนึ่ง

การกำหนดเขตเลือกตั้ง ให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศครั้งสุดท้ายก่อนวันประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร และให้ทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทย

ส่วนหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติและไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร คือ

ก. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) สัญชาติไทย
- (2) อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้งและ

ตั้งและ

- (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันจนถึงวัน

เลือกตั้งไม่น้อยกว่า 90 วัน

ข. บุคคลผู้มีลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร คือ

- (1) ติดยาเสพติดให้โทษ
- (2) เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี
- (3) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้าม มิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามข้อ (1) (2) (3) หรือ

(5)

(4) ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล หรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายนั้น

- (5) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ขัดด้วยกฎหมายให้จำคุกตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป และได้พ้นโทษมาไม่ถึง 5 ปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันกระทำโดยประมาท
- (6) เป็นสมาชิกสภาซึ่งมีหน้าที่ทางนิติบัญญัติ สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น
- (7) เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาซึ่งมีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น
- (8) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
- (9) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของทางราชการ ไม่ว่าจะเป็นราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือการพาณิชย์ของราชการส่วนท้องถิ่น
- (10) เป็นบุคคลซึ่งทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจไล่ออก ปลดออก ให้ออก หรือเลิกจ้างเพราะทุจริตต่อหน้าที่ นับแต่วันที่ถูกไล่ออก ปลดออก ให้ออก หรือเลิกจ้าง แล้วแต่กรณี ถึงวันสมัครรับเลือกตั้งยังไม่ครบ 8 ปี
- (11) เป็นผู้ถูกถอดถอนให้ออกจากตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครถึงวันสมัครรับเลือกตั้งยังไม่ครบ 8 ปี
- (12) เป็นผู้เคยถูกให้ออกจากตำแหน่งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครตามมาตรา 23 (8) คือ สภากรุงเทพมหานครวินิจฉัยให้ออก ถึงวันสมัครรับเลือกตั้งยังไม่ครบ 8 ปี
- (13) เป็นผู้ถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาซึ่งมีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติ สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เพราะปฏิบัติการอันฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน ก่อความไม่สงบเรียบร้อยแก่สภาท้องถิ่น กระทำการอันอาจเสื่อมเสียแก่ประโยชน์ของทางราชการหรือของประเทศละเลยไม่ปฏิบัติการหรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ หรือมีความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของตำแหน่ง หรือแก่ท้องถิ่น หรือแก่ราชการ และนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งจนถึงวันสมัครรับเลือกตั้งยังไม่ครบ 8 ปี

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติและไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

ก. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) สัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ด้วยคือ

1) เป็นผู้ได้เข้าอยู่ในโรงเรียนตามกำหนดเวลาและสอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการหรือตามแผนการศึกษาของชาติ หรือได้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาอื่นในประเทศตามกำหนดเวลามาโดยตลอด จนมีความรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่าหรือรับรองว่าเทียบได้ไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือตามแผนการศึกษาของชาติ

2) ได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาชั้นสูงในประเทศตามหลักสูตรจนเป็นผู้สอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

(2) อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้งและ

(3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นระยะเวลาติดต่อกันจนถึงวันสมัครไม่น้อยกว่า 180 วัน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตกรุงเทพมหานครและเสียภาษีตามกฎหมาย ว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดินหรือตามกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ให้แก่กรุงเทพมหานคร ในปีสมัครหรือปีก่อนที่สมัครหนึ่งปี

ข. บุคคลผู้มีลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร คือ

(1) ดิศเสด็จให้โทษ

(2) เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

(3) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้าม มิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หนูนวกและเป็นใบ้ ซึ่งไม่สามารถอ่านออกหรือเขียนหนังสือได้ ฝึกหัด สามเณร นักรบหรือนักบวช หรืออยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา

(4) ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล หรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายนั้น

(5) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้จำคุกตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป และได้พ้นโทษยังไม่ถึง 5 ปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(6) เป็นสมาชิกสภาซึ่งมีหน้าที่ทางนิติบัญญัติ สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น

(7) เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาซึ่งมีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติ สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น

(8) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(9) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของทางราชการ ไม่ว่าจะ เป็นราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือการพาณิชย์

ของราชการส่วนท้องถิ่น

(10) เป็นบุคคลซึ่งทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจไล่ออก ปลดออก ให้ออก หรือเลิกจ้างเพราะทุจริตต่อหน้าที่ นับแต่วันที่ถูกไล่ออก ปลดออก ให้ออก หรือเลิกจ้าง แล้วแต่กรณี ถึงวันสมัครรับเลือกตั้งซึ่งไม่ครบ 8 ปี

(11) เป็นผู้ถูกถอดถอนให้ออกจากตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครถึงวันสมัครรับเลือกตั้งซึ่งไม่ครบ 8 ปี

(12) เป็นผู้เคยถูกให้ออกจากตำแหน่งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครตามมาตรา 23 (8) เพราะได้กระทำการอันเป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของตำแหน่งถึงวันสมัครรับเลือกตั้งซึ่งไม่ครบ 8 ปี

(13) เป็นผู้ถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาซึ่งมีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติ สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เพราะปฏิบัติการอันฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน ก่อความไม่สงบเรียบร้อยแก่สภาท้องถิ่น กระทำการอันอาจเสื่อมเสียแก่ประโยชน์ของทางราชการหรือของประเทศละเลยไม่ปฏิบัติการ หรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ หรือมีความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของตำแหน่งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้งซึ่งมีวาระตามอายุของสภากรุงเทพมหานคร

เมื่ออายุของสภากรุงเทพมหานครสิ้นสุดลง ให้จัดการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครขึ้นใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายใน 60 วัน นับแต่วันที่อายุของสภากรุงเทพมหานครสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วกรุงเทพมหานคร

สมาชิกภาพของสมาชิกกรุงเทพมหานครสิ้นสุดลงด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ถึงคราวออกตามอายุของสภากรุงเทพมหานคร หรือมีการยุบสภากรุงเทพมหานคร

(2) ตาย

(3) ลาออก โดยยื่นหนังสือลาออกต่อสภากรุงเทพมหานครและให้มีผลนับแต่วันถัดจากวันยื่นหนังสือลาออก

(4) ขาดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 14 หรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานครตามมาตรา 16 เว้นแต่กรณีตามมาตรา 16 (4) คือ ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายนั้น

(5) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 22 คือไปดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่อื่นใดในส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือการพาณิชย์ของกรุงเทพมหานคร หรือบริษัทซึ่งกรุงเทพมหานครถือหุ้นหรือตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น

(6) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

(7) ซากการประชุมสภากรุงเทพมหานครตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่า 30 วันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากสภากรุงเทพมหานคร

(8) สภากรุงเทพมหานครวินิจฉัยให้ออก เพราะเห็นว่าได้กระทำการอันเป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของตำแหน่ง เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยร้องขอ หรือเมื่อสมาชิกสภากรุงเทพมหานครไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเข้าชื่อเสนอเป็นญัตติให้สภากรุงเทพมหานครพิจารณามติของสภากรุงเทพมหานครในข้อนี้ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภากรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ให้มีผลตั้งแต่วันที่สภากรุงเทพมหานครลงมติ

ในกรณีที่มีข้อกล่าวหาว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภากรุงเทพมหานครสิ้นสุดลงเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งตาม (4) (5) หรือ (7) ดังกล่าวข้างต้น ประธานสภากรุงเทพมหานครต้องดำเนินการสอบสวน ถ้าประธานสภากรุงเทพมหานครรายงานว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนนั้นสิ้นสุดลงตามข้อกล่าวหา นั้น และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยต้องมีคำสั่งให้สมาชิกสภากรุงเทพมหานครผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง แต่ผู้ถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งมีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งในระหว่างรอลำพิพากษาของศาล ให้ผู้ถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งพักการปฏิบัติหน้าที่นับแต่วันที่รับคำสั่ง จนกว่าศาลจะพิพากษา

ในกรณีที่ผู้ที่ถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งไม่ยื่นฟ้องต่อศาล หรือศาลพิพากษาให้เป็นไปตามคำสั่ง ให้ผู้ถูกสั่งนั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกคำสั่ง

เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภากรุงเทพมหานครหรือมีการยุบสภากรุงเทพมหานครให้มีการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภากรุงเทพมหานครภายในกำหนด 90 วัน เว้นแต่อายุของสภากรุงเทพมหานครจะเหลือไม่ถึง 180 วัน และสมาชิกสภากรุงเทพมหานครผู้เข้ามาแทนนั้นให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภากรุงเทพมหานครที่เหลืออยู่

ประธานสภาและรองประธานสภากรุงเทพมหานคร

สภากรุงเทพมหานครมีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานสภาไม่เกิน 2 คน ซึ่งสภากรุงเทพมหานครเลือกจากสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร โดยให้ดำรงตำแหน่งกันที่ที่ได้รับเลือกและให้ประธานและรองประธานสภากรุงเทพมหานครดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี

ประธานหรือรองประธานสภากรุงเทพมหานครพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระด้วยเหตุใด

เหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) ขาดสมาชิกภาพของสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

(2) ลาออกจากตำแหน่งโดยยื่นหนังสือลาออกต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และให้มีผลนับแต่วันถัดจากวันที่ยื่นหนังสือลาออก

(3) เมื่อสมาชิกสภากรุงเทพมหานครไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เข้าชื่อเสนอผู้คดีให้สภากรุงเทพมหานครมีการเลือกตั้งประธานสภาหรือรองประธานสภากรุงเทพมหานครใหม่ และสภากรุงเทพมหานครมีมติตามนั้นด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดโดยให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อได้มีการเลือกตั้งประธานสภา หรือรองประธานสภากรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี

ในการเลือกตั้งกล่าวข้างต้น ให้สภากรุงเทพมหานครเลือกประธานหรือรองประธานสภากรุงเทพมหานครคนใหม่ขึ้นแทน แล้วแต่กรณี และให้ผู้ที่ได้รับเลือกนั้นอยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

ประธานสภากรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการของสภากรุงเทพมหานครให้เป็นไปตามข้อบังคับของสภากรุงเทพมหานคร

รองประธานสภากรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่กระทำการแทนประธานสภากรุงเทพมหานคร เมื่อประธานกรุงเทพมหานครไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือตามที่ประธานสภากรุงเทพมหานครมอบหมาย

เมื่อประธานและรองประธานสภากรุงเทพมหานครไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้สมาชิกสภากรุงเทพมหานครเลือกสมาชิกสภากรุงเทพมหานครคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานเฉพาะในการประชุมคราวนั้น

นอกจากประธานและรองประธานสภากรุงเทพมหานครแล้ว สภากรุงเทพมหานครยังมีเลขานุการประธานสภากรุงเทพมหานครคนหนึ่ง และเลขานุการรองประธานสภากรุงเทพมหานครไม่เกินจำนวนรองประธานสภากรุงเทพมหานคร โดยประธานสภากรุงเทพมหานครเป็นผู้แต่งตั้ง

อำนาจหน้าที่ของสภากรุงเทพมหานคร

สภากรุงเทพมหานคร เป็นองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของราษฎร จึงนับเป็นตัวแทนแสดงเจตจำนงทั่วไปของราษฎร ดังนั้น สภากรุงเทพมหานครจึงเป็นองค์กรหนึ่งที่มีอำนาจหน้าที่กว้างขวาง คือนอกจากจะเป็นฝ่ายที่ใช้อำนาจในทางนิติบัญญัติ ได้แก่ การตราข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครแล้ว ยังมีอำนาจในการพิจารณาอนุมัติงบประมาณรายจ่ายของกรุงเทพมหานคร และควบคุมการบริหารราชการของกรุงเทพมหานครด้วย ดังมีรายละเอียดดังนี้

(1) การตราข้อบัญญัติ กรุงเทพมหานครมีอำนาจตราข้อบัญญัติขึ้นใช้บังคับ เป็นกฎหมายในเขตของกรุงเทพมหานครได้ เช่นเดียวกับองค์การปกครองท้องถิ่นรูปอื่น ๆ ซึ่ง เรียกว่า "ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร" ทั้งนี้ โดยความเห็นชอบของสภากรุงเทพมหานคร

กระบวนการตราข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะคล้ายกับองค์การ ปกครองท้องถิ่นรูปอื่น คือ ร่างข้อบัญญัติอาจเสนอโดยฝ่ายบริหารคือผู้ว่าราชการกรุงเทพ มหานคร หรือโดยสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ในกรณีสมาชิกสภาเป็นผู้เสนอ จะต้องมีส่วน สภาลงนามรับรองไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดและกรณีเป็นร่างข้อบัญญัติ เกี่ยวกับการเงิน จะเสนอได้ต้องมีค่ารับรองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

การพิจารณาร่างข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ก็กระทำเป็นวาระ 3 วาระ และเมื่อสภากรุงเทพมหานครได้พิจารณาข้อบัญญัติและลงมติเห็นชอบแล้ว ประธานสภากรุงเทพ มหานครจะต้องส่งร่างข้อบัญญัตินั้นไปให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครใน 7 วัน เพื่อลงนามและ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป

ในกรณีที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครไม่เห็นชอบด้วยกับสภากรุงเทพมหานครเกี่ยวกับร่างข้อบัญญัติที่สภามีมติเห็นชอบ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมีอำนาจส่งร่างข้อ บัญญัตินั้นพร้อมด้วยเหตุผลที่ไม่เห็นชอบด้วยให้สภากรุงเทพมหานครพิจารณาใหม่ภายใน 30 วัน แต่ถ้าผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครไม่ส่งให้สภากรุงเทพมหานครภายในกำหนด 30 วันนับแต่วันที่ ได้รับร่างข้อบัญญัติให้ถือว่าผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเห็นชอบด้วย และประธานสภากรุงเทพ มหานครมีอำนาจลงนามแทนผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แล้วประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อใช้บังคับได้

ในกรณีที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครไม่เห็นชอบด้วยและส่งให้สภาพิจารณา ใหม่ สภาจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลาได้ล่วงพ้นไป 30 วัน นับแต่วันที่ผู้ว่าส่งกลับให้สภา ยกเว้นร่างข้อบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ซึ่งสภากรุงเทพมหานครอาจยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ถ้าสภามี มติให้ยื่นขึ้นร่างเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ก็ให้ประธาน สภาส่งร่างข้อบัญญัตินั้นให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครลงนาม และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะ ต้องลงนามประกาศใช้ แต่ถ้าผู้ว่าราชการไม่ประกาศใช้ภายในกำหนด 30 วัน ประธานสภากรุงเทพ มหานครมีอำนาจลงนามแล้วประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับได้

ในระหว่างที่ไม่มีสภากรุงเทพมหานคร หรือในกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนในอัน จะรักษาความปลอดภัยสาธารณะหรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ และจะเรียกประชุมสภากรุงเทพ มหานครให้ทันทั่วงก็มิได้ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยอนุวัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

จะออก "ข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร" ให้ใช้บังคับเช่นข้อบัญญัติได้ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้ แต่ในการประชุมสภากรุงเทพมหานครคราวต่อไป ให้นำข้อกำหนดนั้นเสนอต่อสภากรุงเทพมหานครเพื่ออนุมัติ ถ้าสภาอนุมัติแล้ว ให้ข้อกำหนดนั้นใช้บังคับเป็นข้อบัญญัติต่อไป ถ้าสภาไม่อนุมัติ ให้ข้อกำหนดนั้นเป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้กระทำไปแล้ว

(2) การพิจารณาอนุมัติงบประมาณ งบประมาณรายจ่ายประจำปีของกรุงเทพมหานคร ต้องทำเป็นข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้เสนอ และกรณีที่ยังงบประมาณรายจ่ายประจำปีไม่พอ หรือมีความจำเป็นที่จะต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายขึ้นใหม่ ในระหว่างปีก็ให้ทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมได้ ดังนั้นงบประมาณรายจ่ายหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการใช้จ่ายเงินของกรุงเทพมหานครจะต้องผ่านการพิจารณาเห็นชอบของสภากรุงเทพมหานคร

กระบวนการพิจารณาร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของกรุงเทพมหานครกระทำคล้ายกับการพิจารณาข้อบัญญัติอื่น แต่มีรายละเอียดแตกต่างกันบางประการ คือ กรณีที่สภากรุงเทพมหานครไม่เห็นด้วยกับร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ให้สภากรุงเทพมหานครตั้งสมาชิกสภาจำนวน 8 คน และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครตั้งบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานครจำนวน 7 คน ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมเพื่อพิจารณาหาข้อยุติความขัดแย้งในสาระสำคัญที่บัญญัติไว้ในร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย แล้วรายงานผลการพิจารณาต่อสภากรุงเทพมหานครภายใน 10 วันนับแต่วันที่สภากรุงเทพมหานครตั้งคณะกรรมการร่วม

ถ้าสภากรุงเทพมหานครยังไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาของคณะกรรมการร่วม ด้วยคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกสภาทั้งหมด ให้ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเป็นอันตกไป และให้ใช้ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณปีที่แล้วนั้นไปพลางก่อน ในกรณีเช่นนี้ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งสุขสภากรุงเทพมหานครได้ ถ้ามีข้อเสนอของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

นอกจากนั้น การพิจารณาร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม สภากรุงเทพมหานครจะต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน 45 วัน นับแต่วันที่สภาได้พิจารณาข้อบัญญัตินั้นเป็นครั้งแรก ถ้าสภาพิจารณาไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ก็ถือว่าสภาได้ให้ความเห็นชอบ และให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครลงนามและประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อใช้บังคับได้

(3) การควบคุมการบริหาร สภากรุงเทพมหานครมีอำนาจควบคุมการบริหารราชการของกรุงเทพมหานครด้วยวิธีการต่างๆ ดังต่อไปนี้

ก. **ตั้งกระทู้** สมาชิกสภากรุงเทพมหานครมีสิทธิตั้งกระทู้ถามผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร แต่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อเห็นว่าเรื่องนั้นๆ ยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวข้องกับประโยชน์สำคัญของกรุงเทพมหานคร

ข. **การเปิดอภิปรายทั่วไป** สมาชิกสภากรุงเทพมหานครจำนวนไม่น้อยกว่า 2 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด มีสิทธิเข้าชื่อเสนอผู้ตั้งกระทู้ถามผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแกลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร โดยยื่นผู้ตั้งกระทู้ถามต่อประธานสภากรุงเทพมหานคร และประธานสภาจะแจ้งไปถึงผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเพื่อกำหนดวัน เวลาสำหรับการเปิดอภิปรายซึ่งต้องไม่ช้ากว่า 15 วัน นับแต่วันที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้รับแจ้ง แต่การเปิดอภิปรายทั่วไปนี้ สภากรุงเทพมหานครจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายไม่ได้

ค. **การตั้งคณะกรรมการ** สภากรุงเทพมหานครมีอำนาจเลือกสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญของสภา และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกสภาหรือมิได้ เป็นสมาชิกสภาตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญของสภา เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร แล้วรายงานต่อสภากรุงเทพมหานคร

ง. **การลงมติขอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเสนอคณะรัฐมนตรี** สักให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครออกจากตำแหน่ง เมื่อมีกรณีแสดงให้เห็นว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้กระทำการอันเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหรือปฏิบัติการหรือละเลยไม่ปฏิบัติการอันควรปฏิบัติในลักษณะที่เห็นได้ว่าจะเป็นที่เหตุให้เสียหายอย่างร้ายแรงแก่กรุงเทพมหานครหรือแก่ราชการโดยส่วนรวมหรือแก่การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน สภากรุงเทพมหานครจะมีมติขอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาสั่งให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครออกจากตำแหน่งได้ มติของสภากรุงเทพมหานครในข้อนี้ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภา และเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้รับมติของสภากรุงเทพมหานครในเรื่องนี้แล้ว ต้องนำเรื่องเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งมติของสภากรุงเทพมหานคร

การประชุมสภากรุงเทพมหานคร

ภายในสัปดาห์วันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครอื่นเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเรียกประชุมสภากรุงเทพมหานคร เพื่อให้สมาชิกได้มาประชุม เป็นครั้งแรก

สมัยประชุม ในปีหนึ่งมีสมัยประชุมสามัญของกรุงเทพมหานครไม่น้อยกว่า 2 สมัย แต่ต้องไม่เกิน 4 สมัย จำนวนสมัยประชุมสามัญและวันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปีแต่ละสมัยให้ สภากรุงเทพมหานครกำหนด และสมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลา 30 วัน แต่ถ้ามีการจำเป็นให้ประธานสภากรุงเทพมหานครสั่งขยายประชุมสามัญออกไปอีกได้ตามความจำเป็น ครั้งละไม่เกิน 15 วัน การปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดเวลา 30 วัน จะกระทำ ได้แต่โดยความเห็นชอบของสภากรุงเทพมหานคร ประธานสภากรุงเทพมหานครเป็นผู้เรียกประชุมสภากรุงเทพมหานครตามสมัยประชุมและเป็นผู้เปิดหรือปิดการประชุม

นอกจากสมัยประชุมสามัญแล้ว เมื่อมีการจำเป็นเพื่อประโยชน์ของกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือสมาชิกสภากรุงเทพมหานครจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด อาจทำคำร้องยื่นต่อประธานสภากรุงเทพมหานคร ขอให้เรียกประชุม สภากรุงเทพมหานครเป็นการประชุมสามัญวิสามัญได้ ให้ประธานสภากรุงเทพมหานครเรียกประชุม โดยกำหนดวันประชุมภายใน 15 วันนับแต่วันได้รับคำร้อง สมัยประชุมวิสามัญให้มีกำหนดเวลา 30 วัน แต่ถ้ามีการจำเป็นให้ประธานสภากรุงเทพมหานครสั่งขยายสมัยประชุมวิสามัญออกไปอีกได้ ตามความจำเป็นครั้งละไม่เกิน 15 วัน การปิดสมัยประชุมวิสามัญก่อนกำหนดเวลา 30 วัน จะกระทำได้แต่โดยความเห็นชอบของสภากรุงเทพมหานคร

องค์ประชุม การประชุมสภากรุงเทพมหานครทุกครั้งต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม ในการประชุมสภากรุงเทพมหานคร นั้น ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและ/หรือผู้ที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมาย มีสิทธิ เข้าประชุมสภากรุงเทพมหานคร และมีสิทธิลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานใน หน้าที่ต่อที่ประชุม แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

ส่วน การลงมติ วินิจฉัยข้อปรึกษาให้ถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในกฎหมายกรุงเทพมหานครฉบับนี้ หรือในข้อบังคับการประชุมสภากรุงเทพมหานครสมาชิกสภากรุงเทพมหานครคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียง เท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด

ปกติการประชุมของสภากรุงเทพมหานครเป็นการประชุมอย่างเปิดเผย ตามลักษณะที่ กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมสภากรุงเทพมหานคร แต่ถ้าหากว่าผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือสมาชิกสภากรุงเทพมหานครมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดร้องขอ ให้ประชุมลับก็ให้ประชุมลับ และการประชุมสภากรุงเทพมหานครห้ามมิให้ประชุมปรึกษาหารือใน เรื่องนอกเหนืออำนาจหน้าที่

นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับการประชุมสภากรุงเทพมหานครนั้น สภากรุงเทพมหานคร มีอำนาจตราข้อบังคับเกี่ยวกับจรรยาบรรณของสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ของบังคับการประชุม เกี่ยวกับการเลือกและการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภากรุงเทพมหานคร รองประธานสภากรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการสามัญหรือวิสามัญของสภากรุงเทพมหานคร วิธีการประชุม การเสนอและพิจารณาร่างข้อบัญญัติ การเสนอญัตติ การปรึกษา การอภิปราย การลงมติ การ ตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไป การรักษาระเบียบและความเรียบร้อยและกิจการอื่นอันเป็น หน้าที่ของสภากรุงเทพมหานคร

การยุบสภากรุงเทพมหานคร

การยุบสภากรุงเทพมหานครนั้น กระทำได้ 2 กรณี คือ

(1) กรณีที่การดำเนินงานของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและสภากรุงเทพมหานคร ขัดแย้งกันจนอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่กรุงเทพมหานคร หรือแก่ราชการโดยส่วนรวม

ในกรณีนี้ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอาจยื่นข้อ เสนอพร้อมด้วยเหตุผลต่อ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ยุบสภากรุงเทพมหานคร เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้

ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยไม่ประกาศยุบสภาภายใน 15 วัน นับแต่ วันที่ได้รับข้อ เสนอผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอาจยื่นข้อ เสนอกบทวนให้พิจารณาใหม่ได้อีกครั้งหนึ่ง ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้รับข้อ เสนอครั้งแรก ในกรณี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะเห็นควรให้ยุบสภากรุงเทพมหานครตามข้อ เสนอกบทวนหรือ ไม่ก็ได้ แต่ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับข้อ เสนอกบทวนดังกล่าว

ในกรณีที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะ เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ให้สั่งยุบสภากรุงเทพมหานครในเหตุการณ์เดียวกันอีก ให้กระทำได้เมื่อพ้นกำหนด 90 วัน นับแต่วัน ครบกำหนด 30 วัน ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้รับข้อ เสนอกบทวน

การยุบสภาที่ดี หรือการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยไม่เห็นชอบด้วยกับข้อ เสนอกบทวนของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ให้สั่งยุบสภาที่ดี จะต้องทำเป็นประกาศกระทรวง

มหาดไทยพร้อมกับแสดงเหตุผล โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(2) กรณีที่ปรากฏว่าการดำเนินงานของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสภากรุงเทพมหานครขัดแย้งกันหรือการดำเนินงานของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสภากรุงเทพมหานครเป็นไปในทางที่ไม่ถูกต้อง จนอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่กรุงเทพมหานครหรือแก่ราชการโดยส่วนรวม และการแก้ไขสภาพเช่นนั้นไม่อาจกระทำได้โดยเหมาะสมด้วยวิธีการอื่นนอกจากการยุบสภา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรีอาจให้ยุบสภากรุงเทพมหานคร เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครใหม่ได้

สภากรุงเทพมหานคร มีอำนาจตราข้อบังคับเกี่ยวกับจรรยาบรรณของสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ข้อบังคับเกี่ยวกับการเลือกและการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภาและรองประธานสภา และคณะกรรมการสามัญหรือวิสามัญของสภากรุงเทพมหานคร วิธีการประชุม การเสนอและพิจารณาาร่างข้อบัญญัติ การเสนอกฎัตติ การปรึกษา การอภิปราย การลงมติ การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปราย การรักษาระเบียบและความเรียบร้อยและกิจการอื่นอันเป็นหน้าที่ของสภากรุงเทพมหานคร

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครคนหนึ่งซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นโดยวิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารของกรุงเทพมหานคร โดยมีรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจำนวนไม่เกิน 4 คน ซึ่งแต่งตั้งและถอดถอนโดยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ช่วยในการบริหารราชการตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมาย

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของราษฎรในเขตกรุงเทพมหานคร การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะกระทำได้เมื่อมีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการเลือกตั้งแล้ว และพระราชกฤษฎีกานั้นให้ระบุนวันเลือกตั้งและระยะเวลารับสมัครเลือกตั้ง ส่วนหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 และผลของการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ว่ากรุงเทพมหานคร ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม เช่นเดียวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ส่วนผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม เช่นเดียวกับผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้งและให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครดำรงตำแหน่งนับแต่วันเลือกตั้ง กับให้มีการมอบหมายงานในหน้าที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครภายใน 7 วันนับแต่วันเลือกตั้ง

เมื่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครพ้นตำแหน่งตามวาระ ต้องจัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นใหม่ภายใน 60 วันนับแต่วันสิ้นสุดวาระ แต่ถ้าตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครว่างลงโดยเหตุอื่น ต้องทำการเลือกตั้งใหม่ภายใน 90 วัน และให้ผู้ได้รับเลือกตั้งอยู่ในตำแหน่งโดยเริ่มนับวาระใหม่

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ต้องไม่ดำรงตำแหน่งหรือกระทำการดังต่อไปนี้

(1) ต้องไม่ดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่อื่นใดในส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือการพาณิชย์ของกรุงเทพมหานครหรือบริษัทซึ่งกรุงเทพมหานครถือหุ้นหรือตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

(2) ต้องไม่รับเงินหรือประโยชน์ใดๆ เป็นพิเศษจากส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือการพาณิชย์ของกรุงเทพมหานครหรือบริษัทซึ่งกรุงเทพมหานครถือหุ้น นอกเหนือไปจากที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือการพาณิชย์หรือบริษัทปฏิบัติกับบุคคลอื่นในธุรกิจการงานตามปกติ

(3) ต้องไม่เป็นผู้สัญญาหรือมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับกรุงเทพมหานครหรือการพาณิชย์ของกรุงเทพมหานครหรือบริษัทซึ่งกรุงเทพมหานครถือหุ้น เว้นแต่กรณีที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้เป็นผู้สัญญาหรือเป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญาอยู่ก่อนได้รับการเลือกตั้ง

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งต่อไปนี้

- (1) ถึงคราวออกตามวาระ
- (2) ตาย
- (3) ลาออก โดยยื่นหนังสือลาออกต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และให้มีผลนับแต่วันถัดจากวันที่ยื่นหนังสือลาออก
- (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมายกำหนด
- (5) กระทำการอันต้องห้ามที่กฎหมายบัญญัติไว้
- (6) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(7) มีการสอบสวนสภากรุงเทพมหานคร

(8) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยโดยมติคณะรัฐมนตรีสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เมื่อมีการยื่นแสดงให้เห็นว่า ได้กระทำการอันเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหรือปฏิบัติการหรือละเลยไม่ปฏิบัติการอันควรปฏิบัติในลักษณะที่เห็นได้ว่าจะจะเป็นเหตุให้เสียหายอย่างร้ายแรงแก่กรุงเทพมหานครหรือแก่ราชการโดยส่วนรวมหรือแก่การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน

ในกรณีมีพฤติการณ์ดังที่ระบุข้างต้น สภากรุงเทพมหานครจะมีมติขอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาก็ได้ มติของสภากรุงเทพมหานครในข้อนี้ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาในการนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยต้องนำเรื่องเสนอต่อคณะรัฐมนตรีภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งมติ

กรณีที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครพ้นจากตำแหน่งตามข้อ (1) คือถึงคราวออกตามวาระ คงอยู่รักษาการในตำแหน่งต่อไปจนกว่าผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งได้รับเลือกตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ แต่ในกรณีพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุอื่นใดนอกจากออกตามวาระ ให้ปลัดกรุงเทพมหานครเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ถ้าปลัดกรุงเทพมหานครไม่มีหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งรองปลัดกรุงเทพมหานครหรือข้าราชการกรุงเทพมหานครผู้มีอาวุโสตามระเบียบแบบแผนของทางราชการเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แต่งตั้งและถอดถอนโดยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยคำสั่งแต่งตั้งรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครต้องพ้นจากตำแหน่งเมื่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เลขานุการประธานสภากรุงเทพมหานคร เลขานุการรองประธานสภากรุงเทพมหานคร ประธานที่ปรึกษาและที่ปรึกษาเป็นข้าราชการการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดนโยบายและบริหารราชการกรุงเทพมหานครให้เป็นไปตามกฎหมาย
- (2) สั่ง อนุญาต อนุมัติเกี่ยวกับราชการของกรุงเทพมหานคร
- (3) แต่งตั้งและถอดถอนรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เลขานุการผู้ว่า

ราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และแต่งตั้งและถอดถอนผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานที่ปรึกษา ที่ปรึกษาหรือคณะที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือเป็นคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติราชการใดๆ

(4) บริหารราชการตามที่คณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย

(5) วางระเบียบเพื่อให้งานของกรุงเทพมหานครเป็นไปโดยเรียบร้อย

(6) รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร

(7) ทำหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครและกฎหมายอื่น

2. การจัดระเบียบราชการของกรุงเทพมหานคร

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร กำหนดให้จัดระเบียบราชการกรุงเทพมหานคร ดังนี้

(1) สำนักงานเลขานุการสภากรุงเทพมหานคร

(2) สำนักงานเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

(3) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร

(4) สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

(5) สำนักหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งมีฐานะเป็นสำนัก

(6) สำนักงานเขต

การตั้ง ยุบ หรือเปลี่ยนแปลงสำนัก หรือการแบ่งส่วนราชการภายในหน่วยงานดังกล่าว จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร โดยทำเป็นประกาศกรุงเทพมหานคร และประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีส่วนราชการที่เป็นสำนัก ดังนี้

(1) สำนักงานเลขานุการสภากรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำของสภากรุงเทพมหานคร มีเลขานุการสภากรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้าราชการสภากรุงเทพมหานครสามัญเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการกรุงเทพมหานคร ขึ้นต่อปลัดกรุงเทพมหานคร และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการสำนักงานเลขานุการสภากรุงเทพมหานคร ขึ้นต่อประธานสภากรุงเทพมหานคร และมีผู้ช่วยเลขานุการสภากรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญ เป็นผู้ช่วยสั่งหรือปฏิบัติราชการแทนเลขานุการสภากรุงเทพ

(2) สำนักงานเลขาธิการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการและงานของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้าราชการการเมือง เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการกรุงเทพมหานคร และลูกจ้างกรุงเทพมหานคร รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานเลขาธิการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ขึ้นต่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และมีผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้าราชการการเมืองเป็นผู้ช่วยสั่งหรือปฏิบัติราชการแทนเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และมีหัวหน้าสำนักงานเลขาธิการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และของผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในการปฏิบัติราชการของสำนักเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และในการบังคับข้าราชการกรุงเทพมหานคร และลูกจ้างกรุงเทพมหานคร ขึ้นต่อเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปลัดกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครตามลำดับ

(3) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำของคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร มีหัวหน้าสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการกรุงเทพมหานคร และลูกจ้างกรุงเทพมหานคร ขึ้นต่อกรุงเทพมหานคร และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร ขึ้นต่อประธานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร และจะให้มีผู้ช่วยหัวหน้าสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ช่วยสั่งหรือปฏิบัติราชการแทนหัวหน้าสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานครก็ได้

(4) สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับข้าราชการประจำทั่วไปของกรุงเทพมหานคร และราชการที่ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการใดโดยเฉพาะ มีปลัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญ เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการกรุงเทพมหานครและลูกจ้างกรุงเทพมหานคร รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักปลัดกรุงเทพมหานคร และจะให้มีรองปลัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ช่วยสั่งหรือปฏิบัติราชการแทนปลัดกรุงเทพมหานครก็ได้

(5) สำนักผู้ตรวจราชการกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจแนะนำ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการทั่วไปของหน่วยงานและส่วนราชการในสังกัดกรุงเทพมหานคร และปฏิบัติราชการตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือปลัดกรุงเทพมหานครมอบหมาย

(6) สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับนโยบาย

และแผนกรุงเทพมหานคร

(7) สำนักงานแพทย์ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานด้านการรักษาพยาบาลของโรงพยาบาลทั่วไปในสังกัดกรุงเทพมหานคร การจัดการศึกษาหรือฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และโรงพยาบาล

(8) สำนักงานมีชัย มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนควบคุมและประสานงานกิจกรรมเกี่ยวกับการสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว กองอนามัยสิ่งแวดล้อม ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของศูนย์บริการสาธารณสุข และโรงพยาบาลชุมชน ควบคุมความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัยในโรงงานหرف และสาธารณสุขสถานอื่น ๆ

(9) สำนักงานศึกษา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งดูแลการปฏิบัติงานของโรงเรียนและนิเทศการศึกษา

(10) สำนักงานวิชา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการวิชา การออกแบบการก่อสร้างและบูรณะ การควบคุมการก่อสร้าง การควบคุมอาคาร และการดูแลที่สาธารณะ

(11) สำนักงานระบายน้ำ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผนควบคุมและการดำเนินการเกี่ยวกับการระบายน้ำ การบำรุงรักษาทางระบายน้ำ การป้องกันน้ำท่วม และการกำจัดน้ำเสีย

(12) สำนักรักษาความสะอาด มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผน ควบคุม และดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด การกำจัดมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล ตลอดจนจัดให้มีและบำรุงรักษาสุขาภิบาลทั่วราบ และรมสุขาเคลื่อนที่

(13) สำนักสวัสดิการสังคม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัด และจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การส่งเสริมกีฬา การนันทนาการ และการพัฒนาเยาวชน

(14) สำนักงานคลัง มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการคลัง การเงิน การบัญชี การพัสดุ การซ่อมบำรุงรักษายานพาหนะ เครื่องจักรกล เครื่องทุ่นแรง ของกรุงเทพมหานคร และควบคุมดูแลการพาณิชย์ของกรุงเทพมหานคร

(15) สำนักเทศกิจ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลและบังคับให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร และกฎหมายอื่นที่กำหนดไว้ให้ เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

สำนักตาม (5) (6) (7) (8) (8) (10) (11) (12) (13) (14) และ (15) ดังกล่าวข้างต้น มีผู้อำนวยการสำนักเป็นข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการกรุงเทพมหานคร และลูกจ้างกรุงเทพมหานคร รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ

ของสำนัก และจะให้ที่มีรองผู้อำนวยการสำนักซึ่งเป็นข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ช่วยสั่งหรือปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการสำนักก็ได้

นอกจากส่วนราชการระดับสำนักของกรุงเทพมหานครดังกล่าวแล้ว กรุงเทพมหานครยังมีส่วนราชการที่เรียกว่า สำนักงานเขต อีก 38 เขต ซึ่งเดิมกรุงเทพมหานครได้แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 24 เขต ซึ่งเป็นพื้นที่อำเภอเดิมของจังหวัดพระนคร 15 อำเภอ และจังหวัดธนบุรี 9 อำเภอ ในขณะที่รวมเป็นจังหวัดเดียวที่เรียกว่า "กรุงเทพมหานคร" นั้นเอง ประชากรของกรุงเทพมหานครทั้ง 24 เขตในขณะนั้นมีเพียง 3 ล้านคนเศษเท่านั้น แต่ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วถึง 5.9 ล้านคน ตามหลักฐานที่ปรากฏในทะเบียนราษฎร แต่หากนับประชาชนที่อยู่อาศัยโดยไม่มีทะเบียนราษฎรด้วยแล้ว คาดว่ากรุงเทพมหานครจะมีประชากรประมาณ 8 ล้านคน ทำให้การให้บริการแก่ประชาชนเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง และมีประสิทธิภาพไม่ดีเท่าที่ควร เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวกรุงเทพมหานครจึงได้มีการแบ่งพื้นที่เขตการปกครองใหม่โดยเพิ่มจำนวนเขตขึ้น เพื่อความเหมาะสมกับจำนวนประชากร เพื่อประโยชน์ในการจัดทำบริการและดูแลทุกข์สุขของประชาชนอย่างทั่วถึง ในการนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ลงนามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เขต เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532 ซึ่งทำให้กรุงเทพมหานครมีเขตการปกครองเป็น 36 เขต และต่อมาได้มีการประกาศเปลี่ยนแปลงพื้นที่เขตเพิ่มขึ้นอีก 2 เขต

- (1) เขตพระนคร
- (2) เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
- (3) เขตสัมพันธวงศ์
- (4) เขตปทุมวัน
- (5) เขตบางรัก
- (6) เขตสวนหลวง
- (7) เขตสาทร
- (8) เขตบางคอแหลม
- (9) เขตคลองเตย
- (10) เขตบางซื่อ
- (11) เขตพญาไท
- (12) เขตราชเทวี
- (13) เขตห้วยขวาง

- (14) เขตพระโขนง
- (15) เขตคลองเตจ
- (16) เขตประเวศ
- (17) เขตบางเสน
- (18) เขตดอนเมือง
- (19) เขตจตุจักร
- (20) เขตบางกะปิ
- (21) เขตลาดพร้าว
- (22) เขตบึงกุ่ม
- (23) เขตหนองจอก
- (24) เขตมีนบุรี
- (25) เขตลาดกระบัง
- (26) เขตชนบุรี
- (27) เขตคลองสาน
- (28) เขตบางกอกน้อย
- (29) เขตบางพลัด
- (30) เขตบางกอกใหญ่
- (31) เขตภาษีเจริญ
- (32) เขตบางขุนเทียน
- (33) เขตจอมทอง
- (34) เขตตลิ่งชัน
- (35) เขตราชบุรีบูรณะ
- (36) เขตหนองแขม
- (37) เขตสวนหลวง
- (38) เขตดินแดง

อำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 กำหนดให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการในเขตกรุงเทพมหานครในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ทั้งนี้ ตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครและตามกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร
- (2) การทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด
- (3) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (4) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
- (5) การผังเมือง
- (6) การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
- (7) การวิศวกรรมจราจร
- (8) การขนส่ง
- (9) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
- (10) การคุ้มครองรักษาที่สาธารณะ
- (11) การควบคุมอาคาร
- (12) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
- (13) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- (14) การพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- (15) การสาธารณสุขปกติ
- (16) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
- (17) การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
- (18) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
- (19) การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
- (20) การควบคุมความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัยในโรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่นๆ
- (21) การจัดการศึกษา
- (22) การสาธารณสุขการ
- (23) การสังคมสงเคราะห์
- (24) การส่งเสริมการกีฬา
- (25) การส่งเสริมการประกอบอาชีพ
- (26) การพาณิชย์ของกรุงเทพมหานคร
- (27) หน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมายระบุให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด นาย

อำเภอ เทศบาลนคร หรือตามที่คณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือที่กฎหมายระบุเป็นหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ กฎหมายยังให้อำนาจกรุงเทพมหานครที่จะให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นโดยเรียกค่าบริการได้ โดยตราเป็นข้อบัญญัติ กรุงเทพมหานคร และถ้ากิจการใดอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานคร อาจดำเนินการนั้นร่วมกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่นได้ โดยจัดตั้งเป็นองค์การ เรียกว่า "สหการ" มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วยผู้แทนของกรุงเทพมหานครส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี การจัดตั้งสหการกระทำได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ในพระราชกฤษฎีกานั้นให้กำหนดชื่อ อำนาจหน้าที่ และวิธีดำเนินงานเมื่อจะยุบเลิกสหการ ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้ระเบียบวิธีการจัดการทรัพย์สินไว้ด้วย

นอกจากอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้น กรุงเทพมหานครอาจให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นโดยเรียกค่าบริการได้ โดยตราเป็นข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร และกรุงเทพมหานครอาจดำเนินการนอกเขต กรุงเทพมหานครหรืออาจทำกิจการร่วมกับบุคคลอื่นได้โดยมีข้อกำหนดดังต่อไปนี้

ก. กรุงเทพมหานครอาจดำเนินการนอกเขตกรุงเทพมหานครได้เมื่อ

(1) การนั้นจำเป็นต้องกระทำและเป็นภาระที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่ดำเนินการ

ตามอำนาจหน้าที่ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร หรือเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในกรุงเทพมหานครและ

(2) ได้รับความเห็นชอบจากสภากรุงเทพมหานคร และ

(3) ได้รับความยินยอมจากผู้ว่าราชการจังหวัด ราชการส่วนท้องถิ่น หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี

ข. กรุงเทพมหานคร อาจทำกิจการร่วมกับบุคคลอื่นโดยก่อตั้งบริษัทหรือถือหุ้นในบริษัท

(1) บริษัทนั้นมิได้มีวัตถุประสงค์เฉพาะกิจการเป็นสาธารณูปโภค แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงกิจการที่กรุงเทพมหานครได้กระทำอยู่แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้

(2) กรุงเทพมหานครต้องถือหุ้นเป็นมูลค่าเกินร้อยละห้าสิบของทุนที่บริษัทนั้นจดทะเบียนไว้ ในกรณีที่กรุงเทพมหานคร ส่วนราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นถือหุ้นอยู่ในบริษัทเดียวกัน ให้หุ้นที่ถือกันนั้นรวมกัน และ

(3) สภากรุงเทพมหานครมีมติให้ความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานครทั้งหมด และ

(4) ได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

การเปลี่ยนแปลงจำนวนพื้นที่กรุงเทพมหานครที่อยู่ต้องได้รับอนุมัติจากสภากรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ถ้ากิจการใดอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครอาจดำเนินการนั้นร่วมกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นได้โดยจัดตั้งเป็นองค์การ เรียกว่า สหการ มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วยผู้แทนของกรุงเทพมหานคร ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี การจัดตั้งสหการจะกระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาในพระราชกฤษฎีกานั้น ให้กำหนดชื่ออำนาจ หน้าที่ และวิธีดำเนินงาน เมื่อจะขุบเลิกสหการให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้ระบุวิธีจัดการทรัพย์สินไว้ด้วย

สำหรับในกรณีจำเป็น กรุงเทพมหานครอาจมอบให้เอกชนกระทำกิจการซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร และเรียกเก็บค่าธรรมเนียม ค่าบริการ หรือค่าตอบแทนที่เกี่ยวข้องแทนกรุงเทพมหานครได้ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากสภากรุงเทพมหานครและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเสียก่อน ส่วนหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการให้กระทำกิจการดังกล่าวให้เป็นไปตามระเบียบกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากสภากรุงเทพมหานคร และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย สิทธิในการกระทำกิจการดังกล่าวเป็นสิทธิเฉพาะตัวจะโอนไปมิได้

เขตและสภาเขต

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครได้แบ่งท้องที่ของกรุงเทพมหานครออกเป็นเขตต่างๆ จำนวน 38 เขต โดยมีหน่วยปกครองเรียกว่า "สำนักงานเขต" มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการภายในเขต และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครฉบับปัจจุบัน ยังได้บัญญัติให้มี "สภาเขต" เพิ่มขึ้นอีกด้วย

1. สำนักงานเขต

สำนักงานเขต คือ หน่วยงานย่อยของกรุงเทพมหานครที่กรุงเทพมหานครแบ่งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้ดำเนินการแทนกรุงเทพมหานครในเรื่องการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน เช่น การทะเบียนต่างๆ การทำบัตรประชาชน การจัดการศึกษาการสาธารณสุข การรักษาความสะอาด การจัดเก็บภาษีได้ การขจัดความเดือดร้อนของประชาชน และในด้านบริการสาธารณะบางประเภท เช่น การจัดเก็บขยะมูลฝอย การซ่อมถนน ท่อระบายดิน การแก้ไขปัญหาหน้าท่วม เป็นต้น ดังนั้นประชาชนจึงสามารถขอรับบริการได้จากเขต หรือเมื่อมีเรื่อง

เดือนร้อนก็สามารถแจ้งให้เขตแก้ไขได้โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปศาลว่าการกรุงเทพมหานคร เพราะฉะนั้น เขตของกรุงเทพมหานครจึงเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดหน่วยหนึ่ง เพราะเป็นหน่วยงานที่ติดต่อกับประชาชนโดยตรงและอยู่ใกล้ชิดกับประชาชน

สำนักงานเขต มีผู้อำนวยการเขตรับผิดชอบการปฏิบัติราชการภายในเขตโดยมีผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ช่วยปฏิบัติราชการ ทั้งผู้อำนวยการเขตและผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตเป็นข้าราชการกรุงเทพมหานคร

ผู้อำนวยการเขตมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของนายกอำเภอ เว้นแต่พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

(2) อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต

(3) อำนาจหน้าที่ซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือปลัดกรุงเทพมหานครมอบหมาย

สำนักงานเขตมีส่วนราชการดังต่อไปนี้

- (1) งานปกครอง
- (2) งานทะเบียน
- (3) งานโยธา
- (4) งานอนามัย
- (5) งานรายได้
- (6) งานรักษาความสะอาด
- (7) งานศึกษาธิการ
- (8) งานคลัง
- (9) งานเทศกิจ
- (10) งานส่งเสริมและพัฒนาชุมชน

2. สภาเขต

ในเขตหนึ่งๆ มีสภาเขตประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งมีจำนวนอย่างน้อยเขตละ 7 คน ถ้าเขตใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนคนให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเขตในเขตนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนคน เศษของหนึ่งแสนถ้าถึงห้าหมื่น หรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสน

จำนวนสมาชิกสภา เขตที่แต่ละ เขตจะหนึ่งมี ให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละ เขตตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่กระทรวงมหาดไทยประกาศครั้งสุดท้ายก่อนวันประกาศให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภา เขต และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศจำนวนสมาชิกสภา เขตที่จะทำการเลือกตั้งในแต่ละ เขต

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา เขตมีข้อเดียวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภา เขต ให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร

สภา เขตมีอายุคราวละ 4 ปีนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภา เขต เมื่ออายุของสภา เขตสิ้นสุดลง ต้องจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภา เขตขึ้นใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายใน 60 วันนับแต่วันที่สภา เขตสิ้นสุดลง

สมาชิกภาพของสมาชิกสภา เขต เริ่มแต่วันเลือกตั้ง และอยู่ในตำแหน่งตามอายุของสภา เขต ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภา เขตในเขตใดว่างลงถึงถึงจำนวนของสมาชิกสภา เขตที่เขตนั้นจะมีได้ ให้สมาชิกภาพของสภา เขตแห่งนั้นเป็นวันสิ้นสุดลง และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภา เขตขึ้นใหม่ภายใน 90 วันนับแต่มีกรณีดังกล่าว

สภา เขตมีประธานสภา เขตคนหนึ่ง และรองประธานสภา เขตคนหนึ่ง ซึ่งสภา เขตเลือกจากสมาชิกสภา เขต วัตถุประสงค์ตำแหน่งกันที่ที่ได้รับเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้ประกาศชื่อผู้ได้รับเลือกเป็นประธานสภา เขตและรองประธานสภา เขต ประธานสภา เขตและรองประธานสภา เขต มีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 1 ปี

ภายใน 15 วันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภา เขต ผู้อำนวยการเขตต้องนัดให้สมาชิกสภา เขตเพื่อให้สมาชิกได้มาประชุมเป็นครั้งแรก และสภา เขตต้องมีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ตามวันเวลาที่สภา เขตกำหนด

ในการประชุมสภา เขตนั้น ผู้อำนวยการเขต ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต และ/หรือผู้ที่ผู้อำนวยการเขตมอบหมาย มีหน้าที่เข้าประชุมสภา เขตและมีสิทธิแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานในหน้าที่ต่อที่ประชุมสภา เขต แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน และให้ผู้อำนวยการเขตอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการประชุมและกิจการอื่นที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา เขต

นอกจากนี้ ในการประชุมสภา เขตต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม และสภา เขตจะประชุมปรึกษาในเรื่องนอกเหนืออำนาจ

หน้าที่ไม่ได้

สภาเขตมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- (1) ให้ข้อคิดเห็นและข้อสั่งเกิดเกี่ยวกับแผนพัฒนาเขตต่อผู้อำนวยราชการเขตและสภากรุงเทพมหานคร
- (2) จัดสร้างงบประมาณเพื่อการพัฒนาเขต ทั้งนี้ตามที่กำหนดในข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรืองบประมาณรายจ่าย
- (3) สอดส่องและติดตามดูแลการดำเนินการของสำนักงานเขต เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ราษฎร
- (4) ให้คำแนะนำหรือข้อสั่งเกิดต่อผู้อำนวยราชการเขตเกี่ยวกับการปรับปรุงหรือแก้ไขการบริการประชาชนภายในเขต หากผู้อำนวยราชการเขตไม่ดำเนินการใดๆ โดยไม่แจ้งเหตุผลให้ทราบ ให้สภาเขตแจ้งให้ผูว่าราชการกรุงเทพมหานครพิจารณาดำเนินการต่อไป
- (5) ให้คำปรึกษาตามที่ผู้อำนวยราชการเขตร้องขอ
- (6) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใดๆ อันเกี่ยวกับการงานของสภาเขต ทั้งนี้ตามที่กำหนดในข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครว่าด้วยงานนั้น
- (7) หน้าที่อื่นๆตามที่กำหนดในกฎหมายหรือที่สภากรุงเทพมหานครมอบหมาย

การควบคุมกรุงเทพมหานคร

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 กำหนดมาตรการในการควบคุมดูแลกรุงเทพมหานครในหมวดว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับกรุงเทพมหานคร และในหมวดว่าด้วยการบริหารกรุงเทพมหานคร ดังต่อไปนี้

- (1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจและหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติราชการของกรุงเทพมหานคร เพื่อการนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจสั่งสอบสวนข้อเท็จจริงหรือสั่งให้ผูว่าราชการกรุงเทพมหานครชี้แจงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของกรุงเทพมหานคร ในกรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นว่าการปฏิบัติใดๆ ของผูว่าราชการกรุงเทพมหานครขัดต่อกฎหมาย มติของคณะรัฐมนตรี หรือเป็นไปในทางที่อาจทำให้เสียประโยชน์ของกรุงเทพมหานคร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จะยับยั้งหรือสั่งการตามความเห็นสมควรก็ได้
- (2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยโดยสนุมัติคณะรัฐมนตรีอาจให้ยุบสภากรุงเทพมหานคร เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครใหม่ได้ ถ้าปรากฏว่าการดำเนินงานของ

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสภากรุงเทพมหานครขัดแย้งกัน หรือการดำเนินงานของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสภากรุงเทพมหานครเป็นไปในทางที่ไม่ถูกต้อง จนอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่กรุงเทพมหานคร หรือแก่ราชการโดยส่วนรวมและการแก้ไขสภาพเช่นนั้นไม่อาจกระทำได้โดยเหมาะสมด้วยวิธีการอื่นนอกจากยุบสภากรุงเทพมหานคร

(3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจยุบสภากรุงเทพมหานครตามข้อเสนอของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในการดำเนินการดำเนินงานของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสภากรุงเทพมหานครขัดแย้งกันจนอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่กรุงเทพมหานคร หรือแก่ราชการโดยส่วนรวม

(4) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยโดยมติคณะรัฐมนตรี มีอำนาจสั่งให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครออกจากตำแหน่ง เมื่อมีการแสดงให้เห็นว่าได้กระทำการอันเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหรือปฏิบัติการ หรือละเลยไม่ปฏิบัติการอันควรปฏิบัติในลักษณะที่เห็นได้ว่าจะเป็นที่เหตุให้เสียหายอย่างร้ายแรงแก่กรุงเทพมหานคร หรือแก่ราชการโดยส่วนรวม หรือแก่การรักษาความสงบเรียบร้อย หรือสวัสดิภาพของประชาชน

สรุป

การกล่าวถึงระบบการเมืองระดับต่างๆ (System Levels) จะแสดงให้เห็นว่าระดับการเมืองนั้นจะเกี่ยวข้องกับประโยชน์ตอบแทน กล่าวคือ ความเป็นปึกแผ่นของระบบใดก็ตามเกิดขึ้นเนื่องจากการที่สมาชิกของระบบนั้นได้ประโยชน์ร่วมกัน (Positive Covariance) และทุกด้านหรือทุกฝ่ายมีความผูกพันกับชุมชนแห่งผลประโยชน์ (Community of interest) ทหาความว่าบุคคลหรือกลุ่มที่เป็นสมาชิกของระบบนั้นยอมรับว่า ผลประโยชน์ร่วมกันนั้นคืออะไร และทุกฝ่ายก็ได้รับผลประโยชน์เหล่านั้นด้วยอย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ของระบบใหญ่ (System) กับผลประโยชน์ของระบบย่อยแห่งระบบใหญ่ (Subsystem) นั้นไม่จำเป็นจะต้องเหมือนกัน หรือผลประโยชน์ของระบบย่อยด้วยกันถึงแม้จะอยู่ในระบบใหญ่ด้วยกันก็ไม่จำเป็นจะต้องเป็นแบบเดียวกัน

ถ้ากำหนดว่ารัฐคือระบบใหญ่ จะเป็นจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ครอบครัวก็ควรจะเป็นระบบย่อยในระบบรัฐนั้น และ "บุคคล" จะเป็นระบบย่อยที่สุดในแต่ละรัฐ

ในทางรัฐศาสตร์ อาจแบ่งระบบการเมืองออกได้เป็น 10 ระดับ กล่าวคือ ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับกลุ่มที่เป็นวงกว้าง ระดับหมู่บ้าน ระดับเมือง ระดับนคร ระดับชาติเล็ก (ประชากรต่ำกว่า 5 ล้านคน) ระดับชาติขนาดกลาง (ประชากรตั้งแต่ 5-40 ล้าน คน) ระดับชาติขนาดใหญ่ (ประชากรตั้งแต่ 40 ล้านคนขึ้นไป) และระดับสหประชาชาติ (ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 170 ประเทศ)

ประเทศไทยมีฐานะเป็นรัฐเดี่ยว มีอำนาจอธิปไตยโดยสมบูรณ์ มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย (democracy) ความหมายดั้งเดิมของประชาธิปไตยเป็นที่รู้จักกันในหมู่ชาวกรีกโบราณ หมายถึง "การปกครองโดยชนหมู่มาก" หรือ "การปกครองโดยหมู่มาก" ต่อมาความหมายต่างๆ ของประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นภายหลังนั้น อาจแบ่งเป็นสองประเภทใหญ่ๆ ความหมายแคบและความหมายกว้าง สำหรับความหมายแคบถือว่า "ประชาธิปไตยเป็นแต่เพียงรูปการปกครองแบบหนึ่งเท่านั้น แต่มีลักษณะพิเศษ คือ ประชาชนในแต่ละประเทศมีสิทธิ อำนาจ และโอกาสที่จะเข้าควบคุมกิจการทางการเมืองของชาติ" (Maine 1886) หรือกล่าวให้ง่ายขึ้นก็คือ "ประชาชนมีอำนาจปกครองตนเอง" ส่วนในความหมายกว้างประชาธิปไตยนั้นมีความหมายดังกล่าวข้างต้น และยังมีความหมายรวมถึงปรัชญาของสังคมนิยม หรือวิถีชีวิตที่ยึดถืออุดมคติและหลักการบางประการที่กำหนดแบบแผนแห่งพฤติกรรมระหว่างมนุษย์ในสังคม ในกิจการทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม" (Rodee; Anderson and Christol 1957) ความหมายประเภทหลังนี้มุ่งถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในแบบของประชาธิปไตย เช่นในกิจการการเมืองก็ต้องทำให้ประชาชนแต่ละคนมีส่วนในการกำหนดนโยบายในการปกครองบ้านเมือง ประชาชนกระทำ

ได้โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เข้าไปปฏิบัติหน้าที่แทนตน และมีคณะรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารประเทศแทนตน เป็นต้น

ประเทศไทยจึงมีหลักการในการบริหารประเทศอยู่ 3 ประการ ประการแรกในสถานะที่ประเทศไทยเป็นรัฐเดี่ยวหรือเอกรัฐ จึงมีการปกครองประเทศแบบการรวมอำนาจและในฐานะที่จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน มีสถานะเป็นระบบย่อย รัฐบาลจึงมีการแบ่งอำนาจในการปกครองบางส่วนไปให้เพื่อการบริหารราชการจะได้คล่องตัวและเป็นประโยชน์ต่อราษฎรยิ่งขึ้น และประการสุดท้ายคือหลักการกระจายอำนาจปกครองไปสู่ท้องถิ่น ทั้งนี้ด้วยเจตนาจะต้องให้ราษฎรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครอง ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการและการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นด้วยตนเอง